

Artaud-vertalingen

versie 0.1 -25/02/2022

NKdeE 2022

To the extent possible under law, [Dirk VEKEMANS](#) has waived all copyright and related or neighboring rights to Artaud-vertalingen. This work is published from: België.

Eerste gedichtenⁱ

PREMIERS VERS

HET MYSTIEKE ZEESCHIP

't Archaische zeeschip zal zijn verloren gegaan
Op zeeën waar mijn dromen hopeloos baden
En de immense masten verwrongen geraakt
In de hemelse nevel van bijbel en hymne.

Een liedje klinkt maar niet het bucolisch antieke
Mysterieus tussen de kale bomen;
En 't heilige schip zal zijn zeldzaamste waren
Nooit verkocht hebben ver in den vreemde

Hij kent de vuren niet der havens op aarde.
Hij kent slechts God en zonder solitair doel
Scheidt hij de gloriegolven der oneindigheid.

Het eind van zijn boegspriet duikt in mysterie.
Aan de top zijner masten trilt elke nacht
Het zuivere, mystieke zilver van de Poolster.

LE NAVIRE MYSTIQUE

Il se sera perdu le navire archaïque
Aux mers où baigneront mes rêves éperdus ;
Et ses immenses mâts se seront confondus
Dans les brouillards d'un ciel de bible et de cantique.

Un air jouera, mais non d'antique bucolique,
Mystérieusement parmi les arbres nus ;
Et le navire saint n'aura jamais vendu
La très rare denrée aux pays exotiques.

Il ne sait pas les feux des havres de la terre.
Il ne connaît que Dieu et sans fin solitaire
Il sépare les flots glorieux de l'infini.

Le bout de son beaupré plonge dans le mystère.
Aux pointes de ses mâts tremble toutes les nuits
L'argent mystique et pur de l'étoile polaire.

(1913)

https://ebooks-bnr.com/ebooks/pdf4/artaud_poemes.pdf

Artaud 1956

BIJ EEN DODE DICHTER

Zijn dichtersziel helaas was heengegaan
In gotisch muzikale avondklank
En wonderbaarlijk te midden de zwarte tuien
boog dóór de zon zijn vaalgele kiel.

In mijn melancholie was ik dus gekomen
Om van die godgelijke het lijk te bekijken,
en 't Schone waar zich vormde bij het graf
Stralend en bloemrijk de Sublieme Idee;

Zeeorgels maakten een menigte lawaai
Getouwen kreunden onder het golven
Bij de goudvlam der kaarsen die weenden.

En stemmen stegen van goud en velours
Van 't grote schip dat de processies versierden
Met heel zacht de fluisterende fluiten van de dood.

SUR UN POÈTE MORT

Son âme de poète hélas était partie
Dans les sons musicaux et gothiques d'un soir
Et merveilleusement parmi les haubans noirs
Le soleil inclinait sa carène jaunie.

Alors j'étais venu dans ma mélancolie
De cet homme divin voir la dépouille et voir
La Beauté où se forme ainsi qu'un reposoir
La Sublime Pensée éclatante et fleurie.

Les orgues de la mer faisaient un bruit de foule,
Les cordages râlaient avec un bruit de houle
Parmi les flammes d'or des cierges qui pleuraient.

Et des voix s'élevaient du velours et de l'or
Du grand vaisseau que des processions décoraient
Aux sons très doux soufflant aux flûtes de la mort.

(1914)

EERSTE SNEEUW

Zie hoe zacht, hoe mooi, hoe bleek
De dag te sterven lag op 't wit mysteriekleed
En hoe zacht 't geluid der stilte het vertrek bestreek
in occulte macht, nacht die de dood bestreed.

Wij verheugen ons te weten dat de dingen
Ook die flarden van klaarte willen drinken,
En met ons mee naar 't roos der wolken dingen
Terwijl de dag op 't raam in 't paars gaat zinken;

In 't avondzacht het klagen klinkt der twijgen
Soms op wegels slaakt een laatste vogelkreet;
En zie de hemel waterkleuren krijgen...
Mijn zus, 't is onze liefde die het bos met sneeuw bekleedt.

PREMIÈRE NEIGE

Vois toute douce, toute belle, toute pâle
Le jour qui vient mourir sur les mystères blancs ;
Et le silence bruit doucement dans la salle
Dans l'occulte magie du soir agonisant.

Nous nous sentons heureux de savoir que les choses
Boivent ainsi que nous ce lambeau de clarté
Et s'enfuient avec nous vers les nuages roses...
Et le jour sur la vitre est devenu violet ;

Dans la douceur du soir se lamentent les branches
Parfois dans les chemins agonise un oiseau ;
Et voici que le ciel prend une couleur d'eau...
Ma soeur c'est notre amour qui neige dans les branches.

Navel van het Voorgeborchte

L'OMBILIC DES LIMBES

Daar waar anderen hun werken aanbieden wil ik niets anders dan mijn geest tonen.

Het leven is het verbranden van vragen.

Ik kan mij geen werk voorstellen dat los staat van het leven.

Ik houd niet van losstaande schepping. Ik kan mij ook de geest niet voorstellen al losstaand van zichzelf. Elk werk van mij, elk ontwerp van mijzelf, al die ijzige bloesems van mijn innerlijke ziel bezoedelen mij.

Ik vind mijzelf evenzeer terug in een brief die ik schreef om de intieme vernauwing van mijn zijn te verklaren en de zinloze kastijding van mijn leven, als in een essay dat buiten mij omgaat, en dat mij overkomt als een zwangerschap die zich niets aan mijn geest genegen laat.

Ik lijd er aan dat de Geest niet in het leven is en dat het leven niet de Geest is, ik lijd aan de Geest-als-orgaan, aan de Geest-als-vertaling, of aan de Geest-die-de-dingen-intimideert om ze in de Geest binnen te dwingen.

Dit boek hang ik op in het leven, ik wil dat het gebeten wordt door de dingen erbuiten, te beginnen met alle knipselbuitelingen, alle oogknipperingen van mijn toekomstige zelf.

Al deze bladzijden schuiven als brokken ijs door de geest. Neem mij de absolute vrijpostigheid niet kwalijk. Ik weiger enig onderscheid te maken tussen eender welke minuut van mijzelf, ik kan in de geest geen plan bespeuren.

Weg met de Geest net zo als weg met de literatuur. Ik zeg dat Geest en leven in elk opzicht met elkaar overeenstemmen. Ik wil een Boek maken dat de mensen stoort, dat als een open deur is en dat hen brengt naar een plek waar ze nooit uit zichzelf zouden heen gaan, een deur die gewoonweg uitgeeft op de werkelijkheid.

En dit is net zo min een voorwoord tot een boek, als dat de gedichten het zouden markeren of er de razernijen van het lijden van opsommen.

Dit is niets anders dan zo'n slecht verzwolgen blok ijs.

Een groot, nadenkend en overbevolkt elan vervoerde mijn ik als een volle afgrond. Er waaide een vlezige wind die resoneerde, en de solfer zat er dik in, ja. Minutieuze wortelhaartjes bevolkten de wind als een netwerk van aderen, en hun vervlechting bliksemde. De ruimte was meetbaar en helder, maar zonder doordringbare vorm. En het centrum was een mozaïek van flitsen, een harde soort kosmische hamer, een van mismaakte zwaarte, een die steeds weer viel als een hoofd in de ruimte, maar met een geluid dat als gedistilleerd klonk. En de watten wikkel van dat geluid had de botte aandrang en het doordringende van een levende blik. Ja, de ruimte gaf zijn volle mentale watten op, waarin geen enkele gedachte nog duidelijk was of de ontlading van voorwerpen ervan kon weergeven. Maar beetje bij beetje keerde de massa zich om als een krachtige walging van slijk, een soort onmetelijke instroom van donderend vegetaal bloed. En de wortelhaartjes die trilden aan de rand van mijn mentale oog, maakten zich met een duizelingwekkende snelheid los van de opgespannen massa van de wind. En heel de ruimte beefde als een geslacht waarmee de vurige hemelbol verwoestend tekeer ging. En iets als de snavel van een echte duif doorboorde die confuse massa der toestanden, en op dat moment trok al het diepe denken in lagen, loste het op, werd transparant en eenvoudig.

En nu hadden we een hand nodig die van het grijpen zelf het orgaan zou worden. En nog een keer of twee, drie draaide de hele vegetale massa zich om, en elke keer nam mijn oog een preciezer positie in. De duisternis zelf werd overvloedig en zonder voorwerp. Geheel het vriezen klaarde uit.

*God-de-reu sta mij bij en zijn tong
die als een pijl de korst doorboort
van de koepel met de dubbele boord,
van de aarde die jeukt naar zijn woord.*

*En daar is de driehoek van water
die stapt in de pas van punaises
die zich op hete kolen wil bewijzen
als messteek en niet als punaise.*

*God-de-teef die is diep in de boezem
van gruwel en grond willen kruipen,
de boezem van aarde en water en ijs
die haar voze tong rottend doet druipen.*

*En daar is de meid-met-de-hamer,
die de kelders van aarde komt slopen
en de schedel van de hond van de ster
voelt hoger het afgrijzen oplopen.*

*Avec moi dieu-le-chien, et sa langue
qui comme un trait perce la croûte
de la double calotte en voûte
de la terre qui le démange.*

*Et voici le triangle d'eau
qui marche d'un pas de punaise,
mais qui sous la punaise en braise
se retourne en coup de couteau.*

*Sous les seins de la terre hideuse
dieu-la-chienne s'est retirée,
des seins de terre et d'eau gelée
qui pourrissent sa langue creuse.*

*Et voici la vierge-au-marteau,
pour broyer les caves de terre
dont le crâne du chien stellaire
sent monter l'horrible niveau.*

Dokter,

Er is een punt waarop ik toch zou willen insisteren: het belang namelijk van datgene waarop uw injecties inwerken, de essentiële verslapping van mijn wezen, de verlaging van mijn mentale standaard, die niet, zoals men zou kunnen denken, een vermindering van mijn moraliteit (mijn morele ziel) of zelfs van mijn intelligentie inhoudt, maar wel, zo men wil, van mijn bruikbare intellectualiteit, mijn denkvermogen, wat meer te maken heeft met het gevoel dat ik van mezelf heb, dan met dat wat ik aan anderen laat zien.

De dove, veelvormige kristallisatie van het denken, die op een gegeven moment zijn vorm kiest. Er is een onmiddellijke en directe kristallisatie van het ik te midden van alle mogelijke vormen, alle mogelijke denkwijzen.

Dus nu, mijnheer de Dokter, nu u zich goed bewust bent van wat er in mij kan worden bereikt (en genezen door drugs), van dat omstreden punt in mijn leven, hoop ik dat u mij de hoeveelheid verfijnde vloeistoffen, kostbare middelen, mentale morfine kunt geven, die in staat zijn om mijn vernedering te verhogen, om het dalen in balans te brengen, om wat gescheiden werd te herenigen, om wat vernietigd werd weer op te bouwen.

Mijn denken groet u.

VOGELEN-PAUL
of
DE PLAATS VAN DE LIEFDE

Paolo Uccello¹ worstelt met zichzelf te midden een immens mentaal weefsel waarin hij alle wegen naar zijn ziel en naar de vorm en de aanhechting van zijn werkelijkheid is kwijtgeraakt.
Raak van je tong af Paolo Ucello, raak van je tong af, mijn tong, mijn tong, kak, wie spreekt er daar, waar ben jij? Wég, wég, Geest, Geest, vuur, vuurtongen, vuur, vuur, eet je tong op, ouwe hond, eet zijn tong, eet, enz.
Ik ruk mijn tong uit.

JA.

Ondertussen verscheuren Brunelleschi en Donatello elkaar als verdoemden. Weliswaar is Paolo Ucello het zware en gewogen punt van het geschil maar die staat op een ander plateau dan zij.

En er is ook Antonin Artaud. Een Antonin Artaud in barensnood evenwel, aan de andere kant van alle mentale glazen en hij doet er alles aan om zich elders te wanen (bij André Masson bijvoorbeeld die helemaal het uiterlijk van Paolo Ucello heeft, een gelaagd uiterlijke als van een insect of een idioot en als een vlieg gevat in de verf, in *zijn* verf die van de weeromstuit gelaagd wordt).

En overigens is het in hem (Antonin Artaud) dat Uccello zichzelf denkt, maar als hij zichzelf denkt is hij niet echt meer in hem, etc., etc. Het vuur waarin zijn ijs weekt heeft zich in een mooi weefsel vertaald.

En Paolo Uccello zet de prikkelende operatie verder van deze wanhopige tonguitrukking.

Het gaat hier om een probleem dat in de geest van Antonin Artaud is ontstaan, maar Antonin Artaud heeft geen probleem nodig, hij zit al genoeg opgezaagd met zijn eigen gedachten, met onder andere dat hij zichzelf is tegengekomen, er achter kwam wat een slechte acteur hij is, bijvoorbeeld gisteren, in de bioscoop, in *Surcouf*, zonder dat die larve van een Kleine Paul hem zijn tong komt opeten.

Het theater is door hem gebouwd en bedacht. Hij heeft zo'n beetje overal arcades en plateau's uitgezet waarin al zijn personages als honden tekeergaan.

Er is een plateau voor Paolo Uccello, en een plateau voor Brunelleschi en Donatello, en een plateau voor Selvaggia, de vrouw van Paolo.

Twee, drie, tien problemen zijn plotseling verstrengeld met de zigzagbewegingen van hun spirituele tongen, met alle ruimtelijke verplaatsingen op hun plateaus.

Op het moment dat het doek opgaat; ligt Selvaggia op sterven.

Paolo Uccello komt op en vraagt haar hoe het gaat. De vraag krijgt Brunelleschi zo buiten zichzelf dat hij de louter mentale atmosfeer van het drama doorbreekt met een gebalde, materiële vuist.

BRUNELLESCHI: – Varken, zot.

PAOLO UCCELLO [*niest driemaal*]: – Imbeciel.

---

¹ Artaud heeft het thema van Paolo Ucello overgenomen van 'Paolo Ucello' uit de 'Ingebeelde levens' van Marcel Schwob, een boek dat in 1921 werd heruitgebracht door Gallimard (eerste ed. Fasquelle, 1896)

Maar laat ons eerst de personages beschrijven. Laten we ze een fysieke gestalte geven, een stem, een opschik.

Vogelen-Paul heeft een onmerkbare stem, een insectenpas, een gewaad dat te groot voor hem is.

Brunelleschi, die heeft een echte sonore theaterstem die goed in het vlees zit. Hij lijkt op Dante.

Donatello is tussen de twee: St. Franciscus van Assisi vóór de Stigmata.

De scène speelt zich af op drie plateaus.

Onnodig te zeggen dat Brunelleschi verliefd is op de vrouw van Vogelen-Paul. Hij verwijt hem onder andere haar te laten sterven van honger. Kan men sterven van de honger in de Geest?

Want we zijn zuiver en alleen in de Geest.

Het drama speelt op verschillende niveaus en heeft verschillende aspecten, het gaat er net zo goed om de stupiede vraag of Paolo Uccello genoeg medemenselijkheid zal vinden om Selvaggia te eten te geven, als om te zien wie van de drie, vier personages het langst op zijn plateau zal blijven.

Want Paolo Uccello stelt de Geest voor, niet noodzakelijkerwijs *zuiver*, maar *onthecht*.

Donatello is de verheven geest. Hij kijkt al niet meer naar de aarde, al raken zijn voeten nog de grond.

Brunelleschi daarentegen is door en door aards, en het is aards en seksueel dat hij Selvaggia begeert. Hij denkt alleen aan neuken.

Paolo Uccello kent de seksualiteit wel, maar hij ziet ze achter glas en van kwikzilver, en koud als ether.

En Donatello, die is voorbij de rouw ervan.

Paolo Uccello heeft niets onder zijn gewaad. Hij heeft enkel een klep op de plaats van het hart.

Aan de voeten van Selvaggia groeit er een kruid dat er niet thuishoort.

Plots voelt Brunelleschi zijn pik verstijven, hij wordt enorm. Hij kan het niet houden en er vliegt een grote witte vogel uit als sperma dat spiraalsgewijs de lucht inschiet.

Geachte Heer,

Denkt u niet dat het ogenblik gekomen is om te pogen de Cinema te verbinden met de intieme realiteit van de hersenen. Ik deel met u enkele fragmenten uit een scenario dat ik u graag wil aanbevelen. U zal zien dat het geestelijk niveau, de innerlijke conceptie ervan het een plaats geven in de geschreven taal. En om de overgang minder brutaal te maken, laat ik er twee essays aan voorafgaan die meer en meer – ik bedoel, naarmate ze zich ontwikkelen – afbuigen, zich in steeds minder vrijblijvende beelden opdelen.

Dit scenario is geïnspireerd, zij het van ver, op een boek dat zeker vergiftigd is, versleten, maar ik ben het toch dankbaar dat het mij de beelden heeft laten vinden. En omdat ik geen verhaal vertel, maar gewoon beelden laat passeren, kan men het me niet kwalijk nemen dat ik er slechts enkele stukjes van aanbied. verder heb ik twee of drie pagina's ter uwer beschikking waarin ik probeer de surrealiteit aan te pakken, die zijn ziel te kennen te laten geven, zijn wonderlijke gal te doen opgeven, en die zouden het geheel kunnen voorafgaan, en die kan ik u, zo u dat wenst, binnenkort ook toesturen.

Met de meeste enz.

BESCHRIJVING VAN EEN LIACHAMELIJKE TOESTAND

Een scherp, brandend gevoel in de ledematen,

verkrampde spieren en als opgespannen het gevoel om van glas te zijn en breekbaar, een schrik, een terugdeinzen van beweging, van lawaai. Een onbemerkte hulpeloosheid in de stap, de gebaren, de bewegingen. Een voortdurend gespannen wil voor de eenvoudigste gebaren,

het verzaken aan het eenvoudige gebaar,

een soort centrale, overweldigende moeheid, een hunkerende moeheid. Alle bewegingen dienen herbedacht te worden, een soort doodsmoeheid, geestesmoeheid voor de eenvoudigste musculaire krachtinspanning, het gebaar iets te nemen, van zich gedachteloos ergens aan vast te grijpen,

door de inzet van de wil ondersteund te worden.

Een vermoeidheid van bij het begin van de wereld, de sensatie om het eigen lichaam te moeten dragen, een gevoel van een ongelooflijke kwetsbaarheid, dat uitgroeit tot een slopende pijn,

een toestand van pijnlijke verdoving, een soort verdoving gelokaliseerd op de huid, die geen enkele beweging verhindert maar het inwendige gevoel van een ledemaat verandert, en zo de simpele verticale stand de prijs van een zegevierende inspanning geeft.

Waarschijnlijk beperkt tot de huid, maar aanvoelend als de radicale verwijdering van een ledemaat, het geeft aan de hersenen enkel nog beelden van draadachtige, pluizige ledematen door, beelden van verre ledematen en die niet op hun plaats zitten. Een soort inwendige breuk in de samenhang van de zenuwen.

Bewogen zwijmeling, een soort dwarse verblinding die gepaard gaat met elke inspanning, een stolling van warmte die knelt rond heel het schedeloppervlak of die in stukken wordt gesneden, plakken warmte die zich verplaatsen.

Een verhevigde pijn in de schedel, een snijdende druk op de zenuwen, de nek gebogen om te lijden, slapen die verglazen of marmeren, een hoofd dat door paarden wordt vertrapt.

We moeten het nu hebben over de ontlijving van de werkelijkheid, van dat soort breuk, die, zo lijkt het, zich gaat verspreiden tussen de dingen en het gevoel dat ze produceren in onze geest, de plaats die ze dienen in te nemen.

deze ogenblikkelijke ordening der dingen in de cellen van de geest; niet zozeer in hun logische orde maar in hun gevoelsmatige, affectieve orde

(die niet meer tot stand komt):

de dingen hebben geen geur meer, geen geslacht. Maar ook hun logische orde wordt soms doorbroken, juist door hun gebrek aan emotionele geur. Woorden die rotten bij de onbewuste roep van de hersenen, alle woorden voor eender welke mentale operatie, en vooral die woorden die raken aan de meest gewone, meest werkzame delen van de geest.

Een slanke buik². Een strakke poederbuik, als op een prentje. Aan de voet van de buik een gespleten granaatappel.

Uit de granaatappel circuleert een vlokkenstroom omhoog als vuurtongen, een koud vuur. De circulatie neemt de buik op en zet hem terug. Maar de buik draait niet.

Het zijn aders met wijnbloed, bloed vermengd met saffraan en zwavel, maar zwavel verzacht met water.

Boven de buik zijn er borsten zichtbaar. En hoger, in de diepte, maar op een ander vlak van de geest brandt er een zon, maar zodanig dat je zou denken dat er een borst brandt. En aan de voet van de granaat een vogel.

De zon lijkt te kijken. Maar de blik kijkt naar de zon. De blik is een kegel die zich bij de zon omdraait. En heel de lucht is als bevroren muziek, maar een weidse diepe muziek, goed gemaçonneerd en geheim en vol ijzige vertakkingen.

En dit alles ommetseld met zuilen als in een soort architectenschets die de buik met de werkelijkheid verbindt.

Het doek is een gelaagde holte. Het schilderij zit goed ingesloten in het doek. Het is als een gesloten cirkel, een soort afgrond die in het midden roteert en splitst. Het is als een geest die zichzelf ziet en graaft, het wordt voortdurend geremixt en bewerkt door de krampachtige handen van de geest. De geest zaait zijn fosfor.

De geest is zelfverzekerd. Hij zet zijn voet stevig in de wereld. De granaatappel, de buik, de borsten zijn als bewijzen getuigend van de werkelijkheid. Er is een dode vogel, er is gebladerte van zuilen. De lucht zit vol met potloodstrepen, potloodstrepen als messteken, als striemen van magische nagels. De lucht is voldoende omgedraaid.

En nu schikt hij zich in cellen waar een zaadje van onwerkelijkheid groeit. De cellen zitten elk op hun plaats in een waaivormig patroon,

rond de buik, voor de zon, boven de vogel, en rondom die circulatie van solferwater.

Maar de architectuur is onverschillig aan de cellen, zij ondersteunt en zegt niets.

Elke cel heeft een ei, welke kiem glanst daarin? In elke cel wordt plots een ei geboren. Er is in elk van hen een onmenselijk krioelen dat evenwel helder is met de gelaagdheid van een bevroren universum.

Elke cel heeft wel degelijk zijn ei en biedt het ons aan; maar het maakt weinig uit of het ei wordt verkozen of afgekeurd.

Niet alle cellen dragen een ei. In sommige wordt een spiraal geboren. En in de lucht hangt een grotere spiraal, maar alsof die al solfer is, of nog fosfor en gewikkeld in onwerkelijkheid. En die spiraal heeft het belang van de meest krachtige gedachte.

De buik doet denken aan chirurgie en het Lijkenhuis, aan een werf, een publieke plaats, de operatietafel. Het lichaam van de buik lijkt van graniet, of van marmer, of van plaaster, maar dan een verharde plaaster. Er is een vakje voor een berg. Het schuim van de lucht geeft de berg een koele, doorschijnende krans. De lucht rond de berg is sonoor, vroom, legendarisch, verboden. De toegang

---

² deze tekst is een lyrische ekfrase van het schilderij 'Homme' van André Masson (1924)

tot de berg is verboden. De berg heeft zijn plaats in de ziel. Hij is de horizon van iets dat voortdurend wijkt. Hij geeft de indruk van de eeuwige horizon.

En ik beschreef dit schilderij in tranen, want dit schilderij raakt mijn hart. Ik voel mijn denken zich daar ontvouwen als in een ideale, absolute ruimte, maar een ruimte die een vorm heeft die in de werkelijkheid gevoegd zou kunnen worden. Ik val er uit de hemel.

En elke vezel in mij spert zich open en vindt zijn plaats in een welbepaald vakje. Ik ga erin op als in mijn bron, ik vind er de plaats en de aard van mijn geest. Wie dit schilderij heeft geschilderd, is de grootste schilder van de wereld. Aan André Masson wat hem toekomt.

ZWARTE DICHTER

Zwarte dichter, door een maagdenschoot
behekst,
verzuurde dichter, 't leven stokt
en de stad brandt,
en de hemel kwijt zich in regen,
jouw veer krabt aan het hart van het leven.

Bossen, bossen, ogen zwermen
rond pijnappelwoekering;
met stormharen de dichters
vorken de paarden, de honden.

De ogen razen, de tongen roeren
de hemeltoevloed in de neusgaten om
als melk, voedzaam en blauw;
ik ben opgehangen aan uw lippen,
vrouwen, harde harten vol azijn.

POETE NOIR

Poète noir, un sein de pucelle
te hante,
poète aigri, la vie bout
et la ville brûle,
et le ciel se résorbe en pluie,
ta plume gratte au coeur de la vie.

Forêt, forêt, des yeux fourmillent
sur les pignons multipliés ;
cheveux d'orage, les poètes
enfourchent des chevaux, des chiens.

Les yeux ragent, les langues tournent
le ciel afflue dans les narines
comme un lait nourricier et bleu ;
je suis suspendu à vos bouches
femmes, coeurs de vinaigre durs.

ARTAUD 1956, p.65

BRIEF
aan de heer Wetgever
van de Wet op de Verdovende Middelen

Mijnheer de Wetgever,

Mijnheer de Wetgever van de wet van 1916, in juli 1917 bij decreet aanvaard als de Wet op de Verdovende Middelen, je bent een debiel.

Jouw wet enerveert enkel de wereldwijde farmacie zonder enige invloed op het niveau van drugsverslaving in dit land en wel hierom:

1. het aantal drugsverslaafden dat zich bij de apotheek bevoorraadt is gering
2. de echte drugsverslaafde bevoorraadt zich niet bij de apotheker
3. de drugsverslaafden die zich bij de apotheker bevoorraden zijn *allemaal* ziek
4. het aantal drugsverslaafden dat ziek is is gering t.o.v. de genotzuchtige druggebruikers
5. de farmaceutische beperkingen van de drugs treffen nooit de druggebruikers uit genotzucht en de georganiseerde druggebruikers
6. er zullen altijd fraudeurs zijn
7. er zullen altijd drugsverslaafden zijn door ondeugdzaamheid, door passie
8. zieke drugsverslaafden hebben een onaantastbaar recht in deze maatschappij en dat is om met rust gelaten te worden.

Het is voor alles een gewetenskwestie.

De Wet op de Verdovende Middelen geeft aan de inspecteur-usurpator van de volksgezondheid het recht om te beslissen over de pijn van anderen; het is een merkwaardige pretentie van de moderne medische wetenschap om de eigen plichten te willen voorschrijven aan ieders geweten. Al dat geblaat van het officiële handvest staat machteloos tegen dit ene gewetensfeit: te weten dat, meer nog dan over mijn dood ik de baas ben over mijn eigen pijn. Ieder mens is rechter – en enige rechter – over de hoeveelheid fysieke pijn, of ook geestelijke leegte die hij in alle oprechtheid kan dragen.

Helderheid van geest of niet, er bestaat een helderheid van geest die mij geen enkele ziekte kan ontnemen en dat is het aanvoelen dat mijn fysieke leven mij geeft³. En als ik die helderheid dan heb

---

³ Ik weet maar al te goed dat er ernstige stoornissen van de persoonlijkheid bestaan, die er zelfs toe kunnen leiden dat het bewustzijn zijn individualiteit verliest: het bewustzijn blijft intact maar herkent zich niet meer als aan zichzelf toebehorend (en herkent zich in geen enkele mate).

Er bestaan minder erge stoornissen, of beter gezegd minder wezenlijke, maar stoornissen die veel pijnlijker en belangrijker zijn voor de persoon, en op een bepaalde wijze schadelijker voor de vitaliteit, en dat is wanneer het bewustzijn zich een hele reeks van dislocatie- en ontbindingsverschijnselen van zijn krachten gaat toe-eigenen als aan zichzelf toebehorende, te midden waarvan dan zijn materialiteit zich vernietigt.

Naar deze stoornissen verwijs ik hier.

Maar het is juist de kwestie om te weten of het leven niet beter wordt bereikt door een ontlijving van het denken met het behoud van een deel van het bewustzijn, dan door de projectie van dit bewustzijn in een ondefinieerbaar elders met een strikt behoud van het denken. Het gaat er daarbij niet om dat zulk een denken vals spel speelt, dat het waanzinnig wordt, het gaat erom dat het gebeurt, dat er vuur wordt gestookt, zelfs al is het waanzin. Het is een kwestie van het bestaan ervan. En ik beweer, onder andere, dat ik geen denken heb.

verloren, dan heeft de medische wetenschap maar één ding te doen en dat is mij die substanties te verschaffen die mij in staat stellen die helderheid terug te hebben.

Heren dictators van de farmaceutische school van Frankrijk, jullie zijn pedante geknipten: er is een ding dat jullie beter zou moeten inschatten, en dat is dat opium die ene, niet voor te schrijven en imperiale substantie is die het eigen zielenleven weer toegankelijk maakt aan hen die het ongeluk hadden dat kwijt te raken.

Er bestaat een kwaal waartegen opium onfeilbaar is en die kwaal heet Angst. Angst in zijn mentale, medicinale, psychologische, logische of farmaceutische betekenis, wat je maar wil.

De Angst die gekken maakt.

De Angst die zelfmoordenaars maakt.

De Angst die vervloekten maakt.

De Angst die de medische wetenschap niet kent.

De Angst die uw dokter niet begrijpt.

De Angst die het leven krengt.

De Angst die de navelstreng van het leven afknijpt.

Door uw onbillijke wet geeft u mensen in wie ik geen greintje vertrouwen heb – medische debielen, snertapothekers, rechters in wanpraktijken, doctoren, vroedvrouwen, dokters, dokters-inspecteur,

---

Maar mijn vrienden lachen daarom.

En toch!

Want wat ik noem 'een denken hebben' is voor mij niet het juist zien of zelfs niet het juist denken, maar zijn denken *in stand houden*, in staat zijn het aan zichzelf manifest te maken en dat het kan een antwoord bieden aan alle omstandigheden van het gevoel en het leven. Maar vooral *een antwoord geven aan zichzelf*.

Want hier vindt dat ondefinieerbare en verontrustende fenomeen plaats dat ik maar niemand kan doen begrijpen, en vooral niet mijn vrienden (of beter nog, mijn vijanden, degenen die mij nemen voor de schaduw waarvan ik maar al te goed beseft dat ik slechts dat ben; – en ze beseffen niet hoe goed ze dat hebben, zij, schaduwen van schaduwen, een keer van hen en een keer van mij).

Mijn vrienden heb ik nooit gezien als mijzelf, met de tong uit de mond en met een afschuwelijk haperende geest.

Ja, mijn denken kent zichzelf en wanhoopt ooit nog zichzelf te bereiken. Het kent zichzelf, ik bedoel het heeft een vermoeden van zichzelf; en in ieder geval voelt het zichzelf niet meer. – Ik heb het over het fysiek leven, over het substantiële leven van het denken (en hier kom ik terug bij mijn onderwerp), ik heb het over dit minimum aan denkend leven in zijn ruwe staat, – nog niet tot verwoording gekomen, maar daartoe in staat als het nodig is, – zonder welk minimum de ziel niet meer kan leven, en het leven is alsof het niet meer is. – Degenen die klagen over de tekortkomingen van het menselijk denken en over hun eigen machteloosheid om tevreden te zijn met wat zij hun denken noemen, verwarren en zetten op hetzelfde foutieve vlak perfect gedifferentieerde staten van denken en vorm, waarvan het laagste nu alleen maar spreken is, terwijl het hoogste nog steeds geest is.

Indien ikzelf in het bezit zou zijn van dat wat ik weet dat mijn denken is, dan had ik misschien Navel van het Voorgeborchte geschreven maar dan had ik het op een geheel andere manier geschreven. Men zegt dat ik denk omdat ik niet helemaal ben gestopt met denken en omdat mijn geest, ondanks alles, zich op een bepaald niveau handhaaft en van tijd tot tijd bewijzen levert van zijn bestaan, bewijzen waarvan men niet wil erkennen dat ze zwak zijn en oninteressant. Maar denken is voor mij iets anders dan niet helemaal dood zijn, het is te allen tijde met zichzelf verenigd zijn, het is om nooit te stoppen met het voelen in je innerlijk, in de niet verwoorde massa van je leven, in de inhoud van je realiteit, denken is niet in jezelf een kapitaal gat te voelen, een vitale afwezigheid, het is altijd voelen dat je gedachte gelijk is aan je gedachte, ongeacht de onvolkomenheden van de vorm die men in staat is om het te geven. Maar mijn gedachte bij mijzelf, zondigt door zwakte, maar zondigt ook door kwantiteit. Ik denk voortdurend aan een lager tarief.

het recht in handen om te beslissen over mijn angst, een angst die in mij zo fijn is als de naalden van alle kompasnaalden van de hel.

Bij bevingen van lichaam of ziel bestaat er geen mensenseismograaf die het iemand mogelijk maakt om naar mij te kijken en tot een meer nauwkeurige evaluatie van mijn pijn te komen dan mijn eigen bliksemende geest dat doet!

Heel de riskante wetenschap van de mens is niet superieur aan de onmiddellijke kennis die ik van mijn wezen kan hebben. Ik ben de enige rechter over wat er in mij zit.

Ga terug naar jullie zolders, medische luizen, en jij ook, meneer de wetgever Schaapmans, jij raaskalt niet uit liefde voor de mens maar volgt een traditie van imbeciliteit. Jouw onwetendheid over wat het is om een mens te zijn wordt alleen geëvenaard door je dwaasheid om hem te willen beperken. Moge jouw wet neerkomen op je vader, je moeder, je vrouw, je kinderen en al je nageslacht. En slik nu maar in die wet van je.

de dichters heffen de handen
daar waar trilt het levend vitriool,
op de tafels idool is het zwerk dat
beentrekt in een boog. het lid

murwt een tong van ijs in elk
gat, elke kier die de hemel zo
voortschrijdend open laat.

de vloer is gans onder gescheten
met zielen en vrouwen met leuke
sexe-deeltjes, heel kleine krenge
die hun mummies afwikkelen.

Les poètes lèvent des mains
où tremblent de vivante vitriols
sur les tables le ciel idole
s' arc-boute, et le sexe fin

trempe une langue de glace
dans chaque trou, dans chaque place
que le ciel laisse en avançant.

Le sol est tout conchié d'âmes
et de femmes aux sexe joli
dont les cadavres tous petits
dépapillotent leurs momies.

ARTAUD 1956, p71

Er bestaat een zure en troebele beklemming, even machtig als een mes, waarvan de opdeling het gewicht heeft van de aarde, een beklemming met klaarten, met de interpunctie van afgronden, gekneld en geperst als punaises, als een soort hard ongedierte en waarvan alle bewegingen verstard zijn, een beklemming waarin de geest zich wort, zichzelf snijdt, – zich doodt.

Zij verbruikt niets dat haar niet toebehoort, zij komt voort uit haar eigen asfyxie.

Zij is een *bevriezing* van het merg, een afwezigheid van mentaal vuur, een circulatiegebrek van het leven.

Maar de opiate* beklemming heeft een andere kleur, zij heeft niet dat metafysisch verglijden, dat wonderlijke imperfecte accent. Die stel ik mij voor als vol echo's, grotten, labyrinten, omkeringen; vol pratende vuurtongen, actieve geestesogen en het klappen van sombere bliksems vervuld van rede.

Dus de ziel stel ik mij wel heel centraal voor en toch tot in het oneindige opdeelbaar, en verplaatsbaar als een *ding dat is*. Ik stel mij de ziel gevoelend voor, die tegelijk strijdt en toegeeft, en haar tongen in alle zinnen draait, en haar geslacht vermenigvuldigt, – en zich doodt.

Het is nodig het echte uitgerafelde niets te kennen, het niets dat geen orgaan meer heeft. Het niets van de opium heeft in zich de ruimte van een zwart gat als de vorm van een voorhoofd dat denkt, dat gesitueerd heeft.

Maar ik spreek van de afwezigheid van het gat, van een soort lijden dat koud is en zonder beelden, zonder sentiment, en dat is als een onbeschrijfbaar aborterende stomp.

De Zenuwschaal

LA PÈSE-NERFS

Aan André Gaillard

Mijn schreeuw noch mijn koorts zijn van mij. Deze desintegratie van mijn tweede krachten, van deze verstolen elementen van de ziel en het denken, beeldt u zich enkel hun constante in.

Dit iets zo halverwege tussen de kleur van de mij typerende atmosfeer en het punt van mijn realiteit.

Ik heb niet zozeer behoefte aan voeding, eerder aan een soort elementair bewustzijn.

Deze levensknoop waaraan de emissie van het denken zich vastklampt. Een knoop van centrale verstikking.

Mij gewoon steunen op een duidelijke waarheid, dat wil zeggen die rust op een enkel randje.

Dit probleem van het uitteren van mijn ik toont zich niet enkel meer in zijn uitsluitend pijnlijke aspect. Ik heb het gevoel dat nieuwe factoren ingrijpen in de verwording van mijn leven en dat ik iets als een nieuw bewustzijn heb van mijn intiem verlies.

In het werpen van de teerling, in het lanceren van mezelf in de bevestiging van een voorvoelde waarheid, hoe willekeurig die ook is, zie ik heel de reden van mijn bestaan.

Ik blij urenlang stilstaan bij de indruk van een idee, een geluid. Mijn emotie ontwikkelt zich niet in de tijd, volgt zich niet op in de tijd. Eb en vloed van mijn ziel zijn in volmaakte harmonie met de absolute idealiteit van de geest.

Mijzelf voor de metafysica plaatsen die ik mij gemaakt heb in functie van dit niets dat ik in mij draag.

Deze mij als een wig ingeplante pijn, in het centrum van mijn zuiverste werkelijkheid, op deze locatie van het gevoel waar de twee werelden van lichaam en geest elkaar ontmoeten, leerde ik mezelf af te leiden door het effect van een valse suggestie.

In de ruimte van de minuut dat de verlichting van een leugen duurt, maak ik mij een evasieve gedachte, ik gooi mezelf op een vals spoor dat door mijn bloed wordt aangegeven. Ik sluit de ogen van mijn intellect en laat het ongeformuleerde in mij spreken, ik gun mezelf de illusie van een systeem waarvan de voorwaarden mij zouden ontgaan. Maar uit die minuut van dwaling heb ik het gevoel dat ik iets echt op het onbekende heb buitgemaakt. Ik geloof in spontane bezwingingen. Op de wegen waar mijn bloed me heen sleept kan het niet anders dan dat ik op een dag een waarheid zal ontdekken.

De verlamming maakt zich van me meester en verhindert mij steeds meer om tot mijzelf te komen. Ik heb geen steunpunt meer, geen basis... ik zoek mijzelf ik weet niet waar. Mijn denken kan niet meer gaan naar waar mijn emotie en de beelden die in mij opkomen het duwen. Ik voel mij tot in mijn geringste impulsen gecastreerd. Uiteindelijk zie ik het licht door mezelf heen, door te verzaken aan alle tekenen van mijn intelligentie en mijn gevoel. Men moet begrijpen dat het de levende mens is die in mij geteisterd wordt en dat deze verlamming die mij verstikt, centraal staat in mijn gewone persoonlijkheid en niet in mijn aanvoelen als voorbestemde.

Ik sta voorgoed naast het leven. Mijn kwelling is net zo subtiel, zo verfijnd als dat zij bitter is. Het vergt mij waanzinnige inspanningen van de verbeelding, vertienvoudigd door de wurggreep van deze

verstikking om er toe te komen om mijn leed te *denken*. En als ik op die manier in dat streven volhardt, in deze behoefte om voor eens en altijd de toestand van mijn verstikking te bepalen...

Je hebt het goed mis om te zinspelen op deze verlamming die mij bedreigt. Ze bedreigt me wel degelijk, en het wordt elke dag erger. Ze bestaat al en het is een vreselijke realiteit. Natuurlijk doe ik nog steeds (maar hoe lang nog?) wat ik wil met mijn ledematen, maar het is al lang dat ik mijn geest niet meer beveel, en dat mijn onbewuste mij geheel beveelt met impulsen die uit de diepte van mijn nerveuze razernij komen en uit het kolken van mijn bloed. Schielijke en snelle beelden, en die in mijn gedachten alleen maar woorden van woede en blinde haat spreken, maar die als messteken of bliksem door een opgekropte hemel gaan.

Ik draag het stigma van een dood die mij dwingt tot waar de echte dood mij niet beangstigt.

Deze angstaanjagende vormen die naar voren komen, ik voel dat de wanhoop die ze mij brengen, levend is. Hij kruipt tot aan die knoop van het leven waarna de wegen naar de eeuwigheid opengaan. Het is werkelijk de scheiding voor altijd. Zij schuiven hun mes in dat midden waar ik mij mens voel, zij snijden de vitale banden door die mij verenigen met de droom van mijn lucide realiteit.

Vormen van een kapitale wanhoop (waarlijk vitaal),
Viersprong der scheidingen
Viersprong van de sensatie van mijn vlees,
Verlaten door mijn lichaam,
Verlaten door elk mogelijk gevoel in de mens.

Ik kan het alleen maar vergelijken met de toestand waarin men zich bij een zware ziekte midden in een delirium bevindt, te wijten aan de koorts.

Uit de antinomie tussen het gemak diep in mij en mijn uiterlijke moeizaamheid ontstaat de foltering waaraan ik sterf.

Laat de tijd voorbijgaan en de sociale stuip trekkingen in de wereld de gedachten van de mensen teisteren, ik ben vrij van elke gedachte die door de fenomenen is doorweekt. Laat mij maar in mijn uitgerekte nevel, bij mijn onsterfelijke onmacht, bij mijn onzinnige verwachtingen. Maar men dient goed te weten dat ik van geen enkele van mijn fouten afstand doe. Als ik het verkeerd heb ingeschat, is het de schuld van mijn vlees, maar die klaarten die mijn geest van uur tot uur laat uitfilteren, dat is mijn vlees waarvan het bloed zich hult in bliksemflitsen.

Hij spreekt van narcisme, ik antwoord hem dat het om mijn leven gaat. Ik aanbid niet mijzelf maar het vlees, vlees in de sensibele zin van het woord. Alle dingen raken mij slechts voor zover ze op mijn vlees inwerken, ermee samenvallen, en tot op dat punt dat ze het schokken, en verder niet. Niets raakt mij, interesseert mij dat zich niet *onmiddellijk* tot mijn vlees richt. En daar spreekt hij tot mij over het Zelf. Ik antwoord hem dat het Ik en het Zelf twee verschillende termen zijn en niet te verwarren, en het zijn heel exact die twee termen, die balanceren, die het evenwicht van het vlees uitmaken.

Ik voel de afbrokkelende grond onder mijn gedachten, en ik word ertoe gebracht om de termen die ik gebruik te overwegen zonder de steun van hun intieme betekenis, hun persoonlijke ondergrond. En beter nog, het punt waarop dit substraat zich lijkt te verbinden met mijn leven wordt mij ineens vreemd gevoelig, en virtueel. Ik heb het idee van een onvoorzien en vaste ruimte, waar normaal gesproken alles beweging, communicatie, interferentie, pad is.

Maar deze afbrokkeling die mijn denken in zijn grondslagen bereikt, in zijn meest urgente communicatie met de intelligentie en met het instinctmatige van de geest, vindt niet plaats op het

gebied van een gevoelloos abstractum waaraan enkel de hogere delen van het intellect zouden deelhebben. Niet zozeer de geest die intact blijft, bestekeld met punten, maar de zenuwbaan van het denken wordt door dit afbrokkelen bereikt en afgeleid. Het is in de ledematen en het bloed dat deze afwezigheid, deze onderbreking zich bijzonder sterk doet voelen.

Een grote koude,

Een wrede onthouding,

Het voorgeborchte van een nachtmerrie vol botten en spieren, met de gewaarwording van maagfuncties die klapperen als een vlag in het fosforesceren van de storm.

Embryonale beelden die elkaar als met de vinger verduwen en niet met enige materie in verbinding staan.

Ik ben mens door mijn handen en mijn voeten, mijn buik, mijn vlezen hart, mijn maag waarvan de knooppunten mij verbinden met het bederf van het leven.

Men heeft het over woorden, maar het gaat niet om woorden, het gaat om de duur van de geest. Deze afvallige woordenschors, men moet zich niet inbeelden dat de ziel er niet bij betrokken is. Naast de geest is er het leven, is er het menselijk leven in wiens cirkel die geest draait, met hem verbonden door een veelvoud van draden...

Nee, al dat lichamelijke ontwortelen, al die beknottingen van de lichamelijke activiteit en het ongemak van het zich afhankelijk voelen in het lichaam, en ook dat lichaam zelf, beladen met marmer en liggend op slecht hout, dat is niet gelijk aan de pijn van het beroofd zijn van de fysieke kennis en het gevoel van innerlijk evenwicht. Dat de ziel in gebreke blijft bij de taal en de tong bij de geest, en dat deze breuk door de velden der zinnen trekt als een grote voor van wanhoop en bloed, dat nu is de grote kwelling die niet de bast of het staketsel ondermijnt, maar de STOF der lichamen. Het is deze dwalende vonk die op het spel staat, waarvan men het gevoel heeft dat ZIJ HET WAS, een afgrond die op zichzelf de hele mogelijke omvang van de wereld wint, en het gevoel is dat van zodanige nuttelosheid dat het lijkt op de knoop van de dood. Deze nuttelosheid is als de morele kleur van deze afgrond en deze intense verbijstering, en de fysieke kleur ervan is de smaak van bloed dat in cascades door de openingen van de hersenen stroomt.

Men kan mij wel vertellen dat deze moordkuil in mijzelf ligt, ik neem deel aan het leven, ik vertegenwoordig de fataliteit die mij verkiest, en het bestaat niet dat al het leven van de wereld mij op een gegeven moment bij zich meetelt, want door haar aard zelf bedreigt zij het principe van het leven. Er is iets verheven boven iedere menselijke bezigheid: het is het voorbeeld van deze monotone kruisiging, van deze kruisiging waarbij de ziel zichzelf verliest en blijft verliezen.

De streng die ik priemen laat uit het intellect dat me bezighoudt en het onbewuste dat me voedt, vertoont steeds fijnere draden in het hart van het vertakkende weefsel. En het is een nieuw leven dat herboren wordt, dieper en dieper, meer welbespraakt, dieper geworteld.

Nooit kan er door deze ziel die zich wurgt enige precisie worden gegeven, want de kwelling die haar dood ontvleest haar vezel na vezel, beweegt zich onder het denken, dieper dan daar waar de taal kan reiken want het is de verbinding zelf van dat wat haar maakt en spiritueel samenhoudt, die afbreekt in de mate waarin het leven haar noodt tot voortdurende helderheid. Nooit enige helderheid op deze lijdensweg, op deze cyclische en fundamentele martelgang. En desondanks leeft ze, maar in een duren vol eclipsen waarbij het vluchtige zich immer mengt met het onbeweeglijke en het verwacht met die doordringende taal van klaarte zonder duur. Deze vervloeking is in hoge mate leerzaam voor de diepten die zij beslaat, maar de wereld zal er de les van niet verstaan.

De emotie gewekt door het ontluiken van een vorm, de aanpassing van mijn stemmingen aan de mogelijkheid van een discours zonder duur, is mij een heel wat dierbaarder toestand dan de bevrediging van mijn activiteit.

Het is de toetssteen voor bepaalde geestelijke leugens.

Het is dit soort stappen achteruit die de geest maakt van onder het bewustzijn dat hem fixeert, om de emotie van het leven op te zoeken. Deze emotie die verder ligt dan het bepaalde punt waar de geest haar zoekt, en die opduikt in haar volle rijkdom van vormen en in een verse stroom, deze emotie die de geest het overweldigende geluid van de materie biedt, de hele ziel stroomt erheen en gaat op in haar brandend vuur. Maar meer nog dan van het vuur raakt de ziel in vervoering van de klaarte, het gemak, de natuurlijkheid en de ijzige oprechtheid van deze materie die te vers is en die koud en warm blaast.

Hij daar weet nu wat de verschijning van deze materie betekent en van welke onderaardse slachting dat ontluiken de prijs is. Deze materie is de maatstaf van een niets dat zich niet kent.

Als ik mij denk, zoekt mijn gedachte zich in de ether van een nieuwe ruimte. Ik sta op de maan zoals anderen op hun balkon. Ik neem in de breuklijnen van mijn geest deel aan de planetaire zwaartekracht.

Het leven zal gebeuren, de gebeurtenissen zich afspelen, de spirituele conflicten zich oplossen, en ik zal er geen deel aan hebben. Ik heb niets te verwachten, niet van de fysieke noch van de morele kant. Aan mij is de voortdurende smart en de schaduw, de nacht van de ziel, en ik heb geen stem om te schreeuwen.

Verkwansel uw rijkdommen ver van dit ongevoelige lichaam waar geen enkel seizoen, geestelijk noch zinnelijk, vat op heeft.

Ik heb het domein van de smart en de schaduw gekozen zoals anderen dat van de uitstraling en de ophoping van de materie.

Ik werk niet in de uitgestrektheid van welk domein dan ook.

Ik werk in de unieke duur.

De Kunst en de Dood

L'ART ET LA MORT

Wie heeft niet...

Qui, au sein...

Wie heeft niet, te midden van bepaalde angsten, in de diepte van enige dromen, de dood ervaren als een verbijzelende en wonderbaarlijke sensatie waarmee niets in de orde van de geest kan worden vergeleken? Iedereen zal deze ademsklim van de angst wel hebben gekend, waarbij de golven over je heen komen en je opblazen alsof je gedreven wordt door een onhoudbare balg. De angst die telkens groter, telkens zwaarder en van steeds dieper in je keel nadert en ebt. Het is het lichaam zelf dat de grens van zijn uitzettingsvermogen en kracht heeft bereikt en dat toch verder moet gaan. Het is een soort zuignap die op de ziel wordt geplaatst, waarvan de scherpte als vitriool over de laatste grenzen van het voelbare loopt. En de ziel heeft niet eens de uitweg om te barsten. Want dit uitzetten zelf is bedrog. De dood stelt zich niet tevreden met zo'n prijsje. Deze uitzetting in de fysieke orde is als het omgekeerde beeld van de vernauwing waarmee de geest zich *over de gehele uitgestrektheid van het levende lichaam* moet vastklampen.

Die adem, die daar hangt, is de laatste, echt de laatste. Het is tijd om de afrekening te maken. De minuut die zo gevreesd, zo geducht, zo vaak gedroomd is, is gearriveerd. Het is waar: jij gaat sterven. Je beloert en je meet die adem. En een immense tijd speelt zich helemaal tegen de limiet af in een besluit waarin deze zich niet spoorloos mag voltrekken.

Crepeer, hondengebeente. En je beseft heel goed dat je denken niet volbracht is, niet afgesloten, en dat je in zekere zin nog niet eens *begonnen* was te denken.

Het maakt niet uit. – De angst die op je valt verbijzelt je tot in het onmogelijke, want je weet goed dat je moet overgaan naar die andere kant waarvoor niets in jou klaar is, zelfs niet dit lichaam, vooral niet dit lichaam dat je verlaten zal zonder ervan de materie, noch de omvang, noch de onmogelijke verstikking te vergeten.

En het zal zijn zoals in een nare droom waar je uit de plaats van je lichaam weg bent, en je het toch daarheen gesleept hebt en het je laat lijden en je oplicht met zijn oorverdovende indrukken, waar de uitgestrektheid altijd kleiner of groter is dan jij, waar niets je in het gevoel nog laat dat je vanuit een diepgewortelde aardse gerichtheid meebracht.

En dat is het, en dat zal het altijd zijn. Bij het gevoel van deze verlatenheid en deze onuitsprekelijke malaise, welk een schreeuw, het geblaf van honden in een droom gelijk, tilt er niet je huid op, draait er niet rond in je keel, in de verbijstering bij deze zinloze verdrinking. Nee, het is niet waar. Het is niet waar.

Maar het ergste is: het is wel waar. En samen met dat gevoel van wanhopige echtheid waarmee het lijkt dat je opnieuw gaat sterven, dat je voor de tweede keer gaat sterven (Je zegt tegen jezelf, je spreekt het uit dat je gaat sterven. Jij gaat sterven: *Ik ga voor de tweede keer sterven.*) en zie, je weet niet welk een humiditeit van ijzerwater, van steenwater of van wind je zo ongelooflijk verkwikt en je verlost van het denken, en je bent zelf aan het zinken, je zinkt naar jouw dood toe, naar jouw nieuwe staat van dode. Dit stromende water *is* de dood, en van het moment dat je er vrede mee neemt, dat je die nieuwe sensaties registreert, dan begint de grote identificatie.

Je was dood en zie nu leef je weer – MAAR DEZE KEER BEN JE ALLEEN.

Ik beschreef net een sensatie van angst en droom, van angst die in de droom binnen glijdt een beetje zoals ik mij voorstel dat de agonie moet binnenglijden en zich voltrekken in de dood.

In ieder geval, zulke dromen kunnen niet liegen. Ze liegen niet. En die aaneengeregen doodssensaties, die verstikkingen, die wanhoop, dat inslapen, die verlatenheid, die stilte, zie je die niet met de uitvergroete spanning van een droom, met het gevoel dat er een nieuwe zijde van de realiteit voor goed achter jou ligt?

Maar kijk, op de bodem van de dood of de droom herbegint de angst. Deze angst die zich als een elastiek opspant en je plots bij de keel grijpt, ze is noch onbekend, noch nieuw. De dood waar men is ingegleden zonder er zich rekenschap van te geven, de terugkeer als lichaamsklomp, dat hoofd – het moest zo nodig, dat hoofd dat het bewustzijn en het leven bevat en dus ook de ultieme verstikking – het moest zo nodig, ook dat hoofd, de kleinst mogelijke opening door. Maar het huivert tot in het diep der porieën, en het heeft door het heen en weer schudden in ontzetting het idee gekregen, het gevoel dat het opgeblazen is, dat zijn angst vorm heeft gekregen, dat die onder de huid ontsproten is.

En omdat uiteindelijk de dood toch niets nieuws is, maar integendeel maar al te bekend, zien we niet aan het eind van deze inwendige gisting het beeld van een reeds ervaren paniek? De kracht van de wanhoop lijkt bepaalde situaties uit de kindertijd te doen weerkeren, waarin de dood zich zo helder en als een eenduidige stroom van ontzetting aandiende. De kindertijd kent een bruusk ontwaken van de geest, van intense uitbreidingen van het denken dat de latere leeftijd verloren heeft. In sommige paniekangsten uit de kindertijd, bepaalde grootse en onredelijke verschrikkingen waarin het gevoel van een niet humane dreiging loert, is het onbetwistbaar dat de dood verschijnt als het scheuren van een nabij membraan, als een optillen van de sluier van de wereld die nog vormloos en onzeker is.

Wie heeft niet de herinnering aan ongeziene uitbreidingen, van de orde van een geheel mentale werkelijkheid, en die hem vervolgens nauwelijks verbaasd hebben, die echt aan het woud van zijn kinderlijke zintuigen werden opgeleverd? Uitbreidingen geïmpregneerd met perfecte, alles doordrenkende kennis, uitgekristalliseerd, eeuwig.

Maar welke vreemde gedachten onderstreept die, van welke uiteengereten meteor reconstructeert het de menselijke atomen?

Het kind ziet herkenbare theorieën van voorouders waarin het de oorsprong van alle van mens tot mens bekende gelijkenissen noteert. De wereld der verschijningen groeit en stroomt over naar het gevoelloze, het onbekende. Maar de verduistering van het leven komt eraan en van dan af zijn dergelijke staten alleen nog maar te bereiken door een absoluut abnormale luciditeit ten gevolge bijvoorbeeld van drugs.

Vandaar het immense nut van toxische stoffen om de geest te bevrijden, te verheffen. Leugens of niet vanuit het oogpunt van een werkelijkheid waar men meestal weinig mee aankan, een werkelijkheid die slechts een van de meest voorbijgaande en minst herkenbare gezichten van de oneindige realiteit is, een werkelijkheid die samenvalt met de materie en daarmee vergaat, vanuit het oogpunt van de geest herwinnen die substanties hun superieure waardigheid, waardoor ze als hulpmiddel het dichtst bij en het nuttigst bij de dood komen te staan⁴.

---

⁴ Ik bevestig – en ik houd vast aan dit idee – dat de dood niet buiten het rijk van de geest is, dat hij binnen bepaalde grenzen kenbaar en benaderbaar is door een bepaalde gevoeligheid.

Alles wat in de orde der schriftuur het principe van ordelijke en heldere waarneming loslaat, alles wat tot doel heeft een omkering van de schijn te creëren, twijfel te introduceren over de positie van de beelden van de geest ten opzichte van elkaar, alles wat verwarring zaait zonder de kracht van de gedachte die opkomt te vernietigen, alles wat de dingen op hun kop zet door het ontredderde denken een nog groter aspect van

Die vastgebonden dood waar de ziel zich afschudt om eindelijk een complete en doordringbare staat te verkrijgen,

waar niet alles overhoop ligt, pijnlijk zot verstoord en eindeloos redetwistend met zichzelf, verstrikt in de draden van een mengeling die zowel ondraaglijk als melodieus is,

waar niet alles ongeschiktheid is,

waar niet de kleinste ruimte constant gereserveerd is voor de grootste honger naar een absolute en dan definitieve ruimte,

waar onder de druk der paroxismen plotseling het bestaan van een nieuw vlak wordt aanvoeld,

waar deze ziel die schudt en snoeft de mogelijkheid voelt om zoals in dromen te ontwaken in een heldere wereld, nadat ze de barrière (ze weet niet meer welke) doordrongen heeft, – en waar ze zich bevindt in een helderheid waar eindelijk haar leden zich ontspannen kunnen, waar de muren van de wereld afbreekbaar lijken tot in het oneindige.

Ze zou kunnen herboren worden deze ziel, maar dat gebeurt niet; want hoezeer verlicht ook, ze voelt dat ze nog steeds droomt, dat ze zich nog niet in die droomtoestand heeft gebracht waarmee ze zich kan identificeren.

Op dit moment van zijn sterfelijke mijmering trekt de levende mens die de muur van de onmogelijke identificatie heeft bereikt, zijn ziel op brute wijze terug.

En daar wordt hij terug geworpen op het naakte vlak der zintuigen, in een licht zonder schaduwen.

Weg van de oneindige muzikaliteit der gevoelsgolven, ten prooi aan de grenzeloze honger van de atmosfeer, aan de absolute koude.

...

---

waarheid en geweld aan te bieden, dat alles biedt een oplossing voor de dood, brengt ons in verbinding met de meer verfijnde gemoedstoestanden te midden waarin de dood zich uitdrukt.

Daarom zijn het zwijnen allemaal, zij die dromen zonder hun voorbije dromen te betreuren, zonder een gevoel van afschuwelijke nostalgie over te houden aan zulk onderduiken in vruchtbaar onbewustzijn. De droom is waar. Alle dromen zijn echt. Ik heb het gevoel van oneffenheden, van landschappen alsof ze gebeeldhouwd zijn, van golvende aardstukken die bedekt zijn met een soort vers zand, waarvan de betekenis is:

“spijt, teleurstelling, verlating, breuk, wanneer zien we elkaar weer?”.

Niets lijkt zozeer op liefde als de roep van bepaalde droomlandschappen, als het omlijnen van bepaalde heuvels, van een soort materiële leem waarvan de vorm als het ware op het denken is gegoten.

Wanneer zien we elkaar weer? Wanneer zal de aardse smaak van je lippen weer in de buurt komen van de angst van mijn geest? De aarde is als een werveling van dodelijke lippen. Het leven graaft voor ons de afgrond uit van alle vermiste strelingen. Wat hebben we te maken met deze engel die zich niet heeft weten te tonen? Zullen al onze gewaarwordingen voor altijd intellectueel blijven, en zullen onze dromen niet in staat zijn om vuur te vatten bij een ziel waarvan de emotie ons zal helpen om te sterven? Wat is deze dood waar we voor altijd alleen zijn, waar de liefde ons niet de weg wijst?

Mevrouw,

U betreft een povere kamer, gemangeld door het leven.

Men zal tevergeefs de hemel willen horen fluisteren in uw ramen. Niets, noch uw uiterlijk, noch uw stijl zet u apart van ons, maar wie weet welke achterliggende kinderachtigheid brengt onze ervaring ertoe om in uw verschijning te blijven kerven, die van ons af te zetten tot zelfs aan de banden met uw leven toe.

Met mijn afgescheurde en bevuilde ziel weet u dat ik slechts een schaduw ben die voor u zit, maar ik ben niet bang voor deze vreselijke kennis. Ik weet u aanwezig in elke knoop van mezelf en heel wat dichterbij me dan mijn moeder. En ik zit als naakt voor u. Naakt, schaamteloos en naakt, recht en als een spooksel van mijzelf, maar zonder schaamte, want voor uw oog dat duizelingwekkend mijn vezels doorloopt, is het kwaad echt zonder zonde.

Nog nooit voelde ik mij zo nauwkeurig, zo verbonden, zo verzekerd, zo vrij zelfs van scrupules, van elke kwaadaardigheid die van anderen of van mijzelf komt, en zo opmerkzaam ook. U voegde de punt van het vuur, de punt van een ster toe aan de trillende draad van mijn aarzelen. Niet beoordeeld, niet mijzelf beoordelend, geheel zonder wat te doen, volmaakt zonder enige inspanning; op het leven na, was dit het geluk. En eindelijk geen angst meer dat mijn taal, mijn grote tong te groot, mijn kleine tong te klein zou zijn, ik hoefde nauwelijks nog mijn denken te beroeren.

Onderwijl ben ik zonder schrik uw huis binnengekomen, zonder de schaduw van de meest gewone nieuwsgierigheid. En toch was u de meesteres en het orakel, u had mij kunnen verschijnen als de ziel en de God van mijn vreselijke bestemming. Kunnen zien en het mij vertellen! Laat niets vies of geheims in het duister, leg alles wat begraven is bloot, laat het onderdrukte zich nu maar uitspreiden voor dat mooie oog van een absoluut zuivere rechter. Van hij die begrijpt en beschikt, maar niet eens beseft dat hij u kan bezwaren.

Het perfect zachte licht waar men geen last meer heeft van zijn ziel, terwijl het kwaad toch woekert. Het licht zonder wreedheid of passie waar slechts één aanvoelen wordt onthuld, het aanvoelen van een vroom en sereen, kostbaar noodlot. Nee, mevrouw, toen ik bij u kwam, was ik niet meer bang voor mijn dood. Dood of leven, ik kon alleen een grote lege ruimte zien waarin het duistere van mijn lot oploste. Ik was echt gered, bevrijd van alle ellende, want zelfs de ellende die komen ging was mij lief, mocht ik tegen alle waarschijnlijkheid in nog ellende te vrezen hebben in mijn toekomst.

Mijn lot was niet langer die verdoken weg die enkel nog het kwaad bevatten kon. Ik had in zijn eeuwige verstandhouding geleefd, en op afstand voelde ik hem heel dichtbij, en voor altijd weggedrukt in mij. Geen enkel gewelddadig bewegen kon nog bij voorbaat mijn zenuwen verstoren, ik was reeds te zwaar getroffen en van slag door tegenslag. Mijn zenuwen registreerden louter een immens blok, zacht en uniform. En het maakte me niet uit dat de meest vreselijke deuren voor mij openden, het vreselijke lag ook achter mij. Zelfs slecht raakte mij het mij toekomstende enkel maar als

een harmonieuze onenigheid, een reeks van pieken die zich omdraiden en zich terugtrokken, afgestompt in mij. U kon mij niets anders aankondigen, mevrouw, dan het uitvlakken van mijn leven.

Maar wat mij vooral geruststelde was niet die diepe zekerheid, die mij in het vlees zat maar wel het gevoel van de uniformiteit van alle dingen. Een magnifieke volkomenheid. Ik had ongetwijfeld geleerd hoe ik dichterbij de dood kon komen, en daarom verschenen mij alle dingen, zelfs de wreedste, enkel in hun evenwichtig aspect, in een perfecte onverschilligheid van gevoel.

Maar er was nog wat anders. Het was dat dit gevoel, dat hoewel het onverschillig was wat betreft het onmiddellijke effect op mijn persoon, toch nog gekleurd werd door iets goeds. Ik kwam naar u toe met een volkomen optimisme. Een optimisme dat geen geestesverheffing was, maar een dat voortkwam uit de diepe kennis van het evenwicht waar heel mijn leven in baadde. Mijn toekomstige leven in evenwicht met mijn vreselijke verleden, dat zonder slag of stoot de dood inging. Ik kende mijn dood van tevoren als de voltooiing van een leven dat eindelijk vlak geworden was, en zachter dan mijn beste herinneringen. En de werkelijkheid groeide in het zicht, zwengelde aan tot ik die soevereine kennis had, waarbij de waarde van het huidige leven wordt ontmanteld onder de slagen van de eeuwigheid.

Het kon niet meer dat de eeuwigheid mij niet wreken zou voor dit vastbesloten offer van mijzelf, een offer, waaraan ik zelf niet heb deelgenomen. En mijn directe toekomst, mijn toekomst vanaf het moment dat ik voor het eerst in uw kring kwam, die toekomst behoorde ook toe aan de dood. En u, uw aanschijn was mij vanaf het eerste moment welgezind.

De emotie van het weten werd gedomineerd door het gevoel van de eindeloze clementie van het bestaan⁵. Mij kon er niets slechts te beurt vallen van dat starre blauwe oog waardoor u mijn noodlot inspecteerde.

Het hele leven werd mij als het gezegende landschap waar de dromen zich omdraaien en zich presenteren met het gelaat van ons 'ik'. Het idee van absolute kennis valt samen met het idee van de absolute gelijkenis van het leven met mijn bewustzijn. En ik putte uit deze dubbele gelijkenis het gevoel van een zeer nabije geboorte, waarbij u de vergevingsgezinde en goede moeder van mijn lot was, hoewel dat daarvan afweek. Niets leek mij nog mysterieus aan deze abnormale

---

⁵ Ik kan het niet helpen. Ik had dit gevoel voor haar. Het leven was goed omdat deze helderziende er was. De aanwezigheid van deze vrouw was voor mij als opium, zuiverder, lichter, een weinig minder potig dan dat. Maar veel dieper en breder, zij opende andere bogen in de cellen van mijn geest. De actieve staat van spirituele uitwisselingen, de uitslaande brand van directe en minuscule werelden, de nabijheid van oneindige levens die deze vrouw voor mij openstelde, toonde mij eindelijk een uitweg uit het leven, een reden om in de wereld te zijn. Want het leven is enkel acceptabel als men het gevoel heeft groot te zijn, als men zich aan de oorsprong der fenomenen voelt, althans van een bepaald aantal daarvan. Zonder de kracht van de expansie, zonder een zekere dominantie over de dingen, is het leven onverdedigbaar. Er is maar één ding opwindend in de wereld: contact met de krachten van de geest. Bij deze zieneres doet zich echter een nogal paradoxaal fenomeen voor. Ik voel niet langer de behoefte om krachtig te zijn, of groots, de verleiding die het op mij uitoefent is straffer dan mijn trots, een vluchtige nieuwsgierigheid is voor mij genoeg. Ik ben bereid voor haar afstand te doen van alles: trots, wil, intelligentie. Intelligentie, vooral. De intelligentie die al geheel mijn trots uitmaakt. Ik heb het hier uiteraard niet over de logische wendbaarheid van de geest, of over de kracht om snel te denken, om snelle schema's in de marges van het geheugen te schetsen. Ik heb het over een vaak langdurige penetratie, die zich niet hoeft te concretiseren om voldoening te geven en die duidt op diepe inzichten van de geest. Het is op het vertrouwen in deze penetratie op klompvoeten die meestal zonder grond is (een vertrouwen dat ik zelf niet bezit), dat ik altijd om krediet heb gevraagd, dat men mij honderd jaar krediet geve en tevreden zou zijn met stilzwijgen de hele tijd. Ik weet in welk voorgeborchte ik deze vrouw kan vinden. Ik spit een probleem uit dat mij dichterbij het goud brengt, bij elke subtiliteit, een abstract probleem zoals een pijn die geen vorm heeft en die trilt en verdwijnt bij contact met het bot.

helderziendheid, waarbij de gebaren van mijn vroegere en toekomstige bestaan aan u werden afgeschilderd met hun van waarschuwingen en verbanden zwangere betekenissen. Ik voelde mijn geest communiceren met de uwe omtrent de figuur van die waarschuwingen.

Maar gij, mevrouw, wat is toch die vuurworm die plotseling in u kruipt, en door welke kunstgreep uit welke onvoorstelbare sferen? want u ziet, en toch is er dezelfde ruimte uitgespreid om ons heen.

Het verschrikkelijke, mevrouw, zit hem in de onbeweeglijkheid van deze muren, van deze dingen, in de vertrouwdheid van het meubilair dat u omringt, de accessoires van uw waarzeggerij, in de stille onverschilligheid van het leven waar u aan deelneemt net zoals ik.

En uw kleren, mevrouw, die kleren die een persoon raken die ziet. Uw vlees, al uw functies eigenlijk. Ik kan niet wennen aan het idee dat u onderworpen bent aan dezelfde voorwaarden van Ruimte, van Tijd, dat er lichamelijke behoeften op u wegen. Je zou te licht moeten zijn voor de ruimte.

En anderzijds leek u mij zo mooi, zo menselijk gracieus, zo alledaags. Mooi als eender welke vrouw waarvan ik het brood en de spasme opwacht en dat ze mij tot naar een lichamelijke drempel tilt.

In mijn ogen bent u grens- en bodemloos, absoluut, diepgaand onbegrijpelijk. Want hoe komt u in het reine met het leven, u die de gave van het zicht bij de hand heeft? En deze lange, geheel verenigde weg waar uw ziel als een pendel rondwaart, en waar ik zo duidelijk de toekomst van mijn dood zou lezen.

Ja, er bestaan nog mannen die de afstand van het ene gevoel tot het andere kennen, die weten hoe ze etages en haltes kunnen creëren voor hun verlangens, die weten hoe ze afstand kunnen nemen van hun verlangens en hun ziel, om er dan valselijk in op gaan als overwinnaars. En er bestaan denkers die hun gedachten pijnlijk omcirkelen, die voorwendselen in hun dromen introduceren, er bestaan nog geleerden die wetten blootleggen met grimmige pirouettes!

Maar gij, verafschuwd, veracht, verbluffend, gij steekt het leven in brand. En zo staat het rad van de Tijd in één klap in vuur en vlam om de hemel te doen kraken.

U neemt mij op even klein, weggevaagd, verworpen, en net zo wanhopig als uzelf, en u tilt mij op, u verwijdert mij van deze plek, van deze valse ruimte waar u niet eens meer gebaart van te leven, aangezien u al het membraan van uw rust hebt bereikt. En dit oog, deze blik op mezelf, deze enkele troosteloze blik die heel mijn bestaan is, u vergroot het en laat het op zich omdraaien, en ziedaar hoe een lumineus ontluiken ontstaat uit geneugten zonder schaduwzijden die mij doen herleven als een mysterieuze wijn.

[ARTAUD 1956, p.123-128]

Het leven dat voor hem lag kromp. Hele delen van zijn hersenen waren aan het weggroten. Het fenomeen was bekend, maar ja, het was niet eenvoudig. Abélard gaf zijn toestand niet weer als een ontdekking, maar toch hij schreef:

Beste vriend,

Ik ben een reus. Kan ik het helpen dat ik zo'n topper ben waarvan de hoogste masten borsten voor zeilen nemen, terwijl de vrouwen het gevoel hebben dat hun geslacht zo hard wordt als grint? Kan ik verhinderen dat ik al die eieren onder de jurken voel rollen en schommelen naar gelang het uur en de stemming? Het leven komt en gaat en sleept zich beetje bij beetje over het borstenplaveisel. Van de ene minuut op de andere verandert de wereld van aanzien. Rond de vingers zijn de zielen gewikkeld met hun mica scheurtjes, en tussen de mica door passeert Abélard, en bovenal is er de erosie der geest.

Alle dode mannenmonden lachen hoe 't gebit hen gebiedt, met een maagdelijke tandenrij of met honger beslagen en bezaaid met viezigheid zoals het harnas van de geest van Abélard.

Maar hier valt Abélard stil. Alleen de oesofagus doet het nog in hem. Niet de eetlust van het verticale kanaal, met zijn passie voor hongersnood, maar de prachtige rechte boom van zilver met zijn vertakkingen van aders voorzien voor de lucht, met vogelbladeren eromheen. Kortom, het louter vegetale frommellevens waarbij de benen vanzelf hun mechanieken stappen doen, en de gedachten varen als hoog gevouwen zeilboten. Doorgang der lichamen.

De mummiegeest wikkelt zich af. Het hoog geblinddoekte leven steekt zijn kop op. Is dit dan de grote dooi? Zal de vogel de tongmondigen doet barsten, zullen borsten zich vertakken en komt het kleine mondje weer op zijn plek? Zal de pittenboom met zijn hand 't verbeend graniet doorboren? Ja, in mijn hand zit een roos, die mijn tong zomaar draait. Oh, oh, oh! hoe licht is mijn denken. Mijn geest is zo slank als een hand.

Maar Héloïse heeft ook benen. Het mooiste eraan is dat ze benen heeft. Ze heeft ook dat zeevaart sextant-ding, waaromheen alle magie draait en graast, dat ding als een liggend zwaard.

Maar bovenal: Héloïse heeft een hart. Een prachtig recht hart en helemaal in takken, uitgerekt, opgesteven, rauw, door mij gevlochten, mijn weelderig genot, catalepsie van mijn vreugde!

Ze heeft handen die hun kraakbeenboeken in honing wikkelen. Ze heeft borsten van rauw vlees, zo klein, hun spanning maakt waanzinnig; ze heeft borsten in doolhof van draad. Ze heeft een gedachte die helemaal de mijne is, een insinuerende, verdraaide gedachte die zich uitspint als uit een cocon. Ze heeft een ziel.

In haar gedachten ben ik de lopende naald en het is haar ziel die de naald accepteert en toelaat, en ik ben beter, ik, in mijn naald-zijn dan alle anderen in hun bed, want in mijn bed rol ik de gedachten en de naald in de welvingen van haar slapende cocon.

En langs de draad van deze grenzeloze liefde, dit universeel uitspansel van liefde, is het altijd naar haar dat ik terugkom. En in mijn handen groeien kraters, groeien doolhofborsten, groeien explosieve liefdes die mijn leven buitmaken op mijn slaap.

Maar door welke trance, door welk verrijzen, door welke opeenvolgende verschuivingen komt hij tot dit idee van het genot van zijn geest. Het is een feit dat hij, Abelard, op dit eigenste moment geniet van zijn geest. Hij geniet er met volle teugen van. Hij denkt niet meer aan zichzelf, noch aan rechts, noch aan links. Hij *is* er. Alles wat in hem gebeurt is van hem. En in hem, op dit moment, gebeuren er dingen. Dingen waardoor hij niet zelf hoeft te zoeken. Dat is het grote punt. Hij hoeft zijn atomen niet meer te stabiliseren. Ze voegen zich vanzelf bij elkaar, ze zetten zichzelf in lijn. Zijn hele geest is gereduceerd tot een reeks van stijgingen en dalingen, maar met in het midden steeds een daling. Hij hééft dingen.

Zijn gedachten zijn mooie bladeren, platte oppervlakken, opeenvolgingen van knooppunten, agglomeraties van contacten waartussen zijn intelligentie moeiteloos doorglipt: ze gaat. Want dat is wat intelligentie is: zich omzeilen. De kwestie stelt zich niet langer om fijn te zijn of slank, om van ver samen te komen, om te omhelzen, af te wijzen, los te laten.

Hij glipt tussen zijn staten door.

Hij leeft. En de dingen draaien in hem als granen in een korenwan.

De kwestie van de liefde is eenvoudig.

Wat maakt het uit of hij minder of meer is, want hij kan zich opwinden, zich ontglijpen, evolueren, zichzelf terugvinden en komen bovendrijven.

Hij heeft het spel der liefde herontdekt.

Maar zoveel boeken tussen zijn gedachten en de droom!

Zoveel verlies. En ondertussen, wat deed hij met zijn hart? Het is een wonder dat er hem nog wat hart rest.

Hij is er. Hij is er als een levende medaille, als een verbeende heester van metaal.

Ziehier de hoofdknoop.

En Héloïse, zij heeft een jurk, zij is mooi van voren en van achteren.

Dan voelt hij de vervoering van de wortels, de massale, aardse verheffing, en zijn voet op het blok van de wentelende aarde voelt de massa van het firmament.

En Abélard, die als een dode man is geworden, Abélard voelt zijn skelet kraken, verglazen, en op het vibrerende toppunt, op de kim van zijn inspanning schreeuwt hij het uit:

“Hier wordt God verkocht, aan mij nu de vlakke van de geslachten, de galetten van het vlees. Geen vergeving, ik vraag niet om vergeving. Uw God is niets meer dan een koude kogel, ledematenmest, bordeel van de ogen, buikmaagd, hemelmelkerij!»

Aldus verheft zich de hemelmelkerij. Misselijkheid overvalt hem.

Het vlees in hem maalt het schubbenslib rond, hij voelt het harde haar, zijn afgesneden buik, hij voelt zijn staart die vloeibaar wordt. De nacht rijst op bezaaid met naalden en ziedaar met een klap van de schaar knippen ZIJ hem de mannelijkheid af.

En daar vouwt Héloïse haar jurk op en zij kleedt zich gans naakt uit. Haar schedel is wit en melkachtig, haar borsten loens, haar benen spichtig, haar tanden maken een papieren geluid. Ze is dom. En ja, dit is inderdaad de vrouw van Abélard de gecasteerde.

Het fluisterende raamwerk vormt op het glas van zijn geest altijd dezelfde tekens van liefde, dezelfde hartelijke uitwisselingen die hem misschien zouden kunnen redden van zijn man-zijn, mocht hij ermee instemmen om zichzelf te redden van de liefde.

Hij moet toegeven. Hij zal zich niet meer kunnen houden. Hij geeft toe. Dit melodieuze bruisen dwingt hem. Zijn geslacht klopt: een kwelwind fluistert, het geluid ervan is hoger dan de lucht. De rivier rolt vrouwenlijken om. Is het Ophelia, Beatrice, Laura? Neen, inkt, neen, wind, neen, rietvelden, oevers, schuim, vlokken. Er is geen sluis meer. Abélard heeft van zijn verlangen een sluis gemaakt. Ter samenvloeiing der gruwelijke en melodische stuwkracht. Heloise komt aangerold, meegesleept, naar hem toe, – EN ZE WIL HET GRAAG.

Ziedaar aan de hemel de hand van Erasmus die een mosterdzaadje van waanzin zaait. Ah, de merkwaardige opkomst. De beweging van de Beer fixeert de tijd aan de hemel, fixeert de hemel in de Tijd, aan deze omgekeerde kant van de wereld waar de hemel zijn gezicht aanbiedt. Immense nivellering.

Het is omdat de hemel een gezicht heeft dat Abélard een hart heeft waar al die sterren soeverein ontkiemen en hun staart roeren. Aan 't eind van de metafysica staat deze liefde, met vlees geplaveid, met brandende stenen, in de hemel geboren na zovele wendingen van een mosterdzaadje waanzin.

Maar Abélard jaagt door de lucht als blauwe vliegen. Vreemde aftocht. Hoe verdwijnen? God! snel, een naaldgat. Het dunste naaldgat waardoor Abélard ons niet meer kan komen halen.

Het is een vreemde mooie dag. Voortaan enkel nog mooie dagen. Vanaf vandaag is Abélard niet langer kuis. De strakke keten der boeken is verbroken. Hij renonceert de kuis coïtus en Gods permissie.

Hoe zoet is niet de coïtus! Zelfs de menselijke, zelfs terwijl je geniet van het lichaam van de vrouw, welk een serafijne sensualiteit binnen handbereik! De hemel binnen het bereik van de aarde, minder mooi dan de aarde. Een paradijs ingebed in haar nagels.

Maar dat de dij van een vrouw de roep der siderische lichten achter zich laat, zelfs wanneer die bovenin de toren zijn gemonteerd. Is Abélard niet de priester voor wie de liefde zo klaar is?

De coïtus is klaar, de zonde is duidelijk. Zo helder. Wat 'n kiemen, hoe zoet zijn niet deze bloemen voor het bleke geslacht, hoe vraatzuchtig zijn niet de genotskoppen, die aan het uiterste eind van genot de klaprozen spreiden. De klaprozen der klanken, de gevleugelde klaprozen van dag en muziek, als magnetische vogelpluk. Het plezier maakt indringende mystieke muziek op het scherp van een ranke droom. Oh! die droom waarin de liefde toestemt om haar ogen weer te openen! Ja, Héloïse, jij bent het waar ik binnenloop met al mijn filosofie, in jou geef ik de ornamenten op, en in plaats daarvan geef ik je mannen wier geest trilt en glinstert in jou.-

Laat de Geest zichzelf bewonderen, want eindelijk bewondert de Vrouw Abélard. Laat dit schuim tegen de diepe en stralende wanden vloeien. De bomen. Attila's vegetatie.

Hij heeft het. Hij bezit het. Ze verstikt hem. En elke bladzijde spant zijn boog en gaat verder. Dit boek, waarin je het blad der breinen omslaat.

Abélard met afgesneden handen. Welke symfonie kan voortaan nog tippen aan die gruwelijke papieren kus. Héloïse eet vuur. Open een deur. Ga een trap op. Bel aan. De zachte, geplette borsten rijzen op. Haar huid is veel lichter op de borsten. Het lichaam is wit, maar bezoedeld, want geen enkele vrouwenbuik is zuiver. De huid heeft schimmelkleuren. De buik ruikt goed, maar hoe armtierig toch. En zovele generaties dromen hiervan. Hij is er. De man Abélard heeft het. Illustere buik. Dat is het en dat is het niet. Eet stro, eet vuur. De kus opent de grotten waarin de zee komt sterven. Daar heb je het, dat spasme waarbij de hemel ineens stort, waar een spirituele coalitie op uitloopt, EN HET KOMT VAN MIJ. Ah! hoe ik mij niets meer nog voel dan ingewanden, met niets van geestelijke brug nog boven mij. Zonder al die magische betekenissen, al die geheimen erbij. Zij en ik. We zijn er helemaal. Ik houd haar vast. Ik kus haar. Een laatste kracht weerhoudt mij, bevriest mij. Ik voel tussen mijn dijen dat de kerk mij tegenhoudt, en klaagt, zal ze mij verlammen? Zal ik mij terugtrekken? Nee, nee, ik verbrijzel de laatste muur. St. Franciscus van Assisi, die mijn geslacht bewaarde, verdwijnt. Sint Brigitte opent mijn tanden. Sint Augustinus maakt mijn riem los. De heilige Catharina van Siena legt God te slapen. Het is voorbij, het is voorbij, ik ben geen maagd meer. De hemelmuur is omgedraaid. De universele waanzin heeft mij gewonnen. Ik sla mijn genot uit tot de hoogste top van de ether.

Maar nu hoort de heilige Héloïse hem. Later, oneindig veel later, hoort ze hem en spreekt ze met hem. Een soort nacht vult haar tanden. Komt binnen en brult in de grotten van haar schedel. Ze opent het deksel van zijn graf met haar hand van mierenbot. Het klinkt als een geit in een droom. Ze beeft, maar hij beeft veel meer dan zij. Arme man! Arme Antonin Artaud! Hij is het inderdaad, de impotente die de sterren beklimt, die zijn zwakte probeert te confronteren met de cardinale coördinaten der elementen, die uit elk der subtiele of gestolde gezichten van de natuur poogt een gedachte samen te stellen die stand houdt, een beeld dat overeind blijft. Als hij al die elementen zou kunnen creëren, op zijn minst een metafysica van rampen zou kunnen voorzien, het begin zou de ineenstorting zijn!

Héloïse betreurt in de plaats van haar buik geen muur te hebben zoals die waarop ze leunde toen Abélard haar obsceen met zijn pik prangde. Voor Artaud is ontbering het begin van de door hem gewenste dood. Maar wat een prachtig beeld biedt ons de gecasteerde!

voor Génica

Uccello, mijn vriend, mijn fantasma, je hebt deze mythe van het haar geleefd. De schaduw van die grote maanhand als je de fantasmen van je brein afdrukt, zal nooit de vegetatie aan je oor bereiken, die draait en naar links krioelt met al je hartswinden. Links de haren, Uccello, links de dromen, links de nagels, links het hart. Het is links dat alle schaduwen zich openen, vanuit de hoofdbeuken, zoals de lichaamsopeningen. Met je hoofd op deze tafel waar de hele mensheid kapseist, wat zie je anders dan de immense schaduw van een haar. Een haar als twee bossen, als drie vingernagels, als een weide van wimpers, als een gritsel in het gras van de hemel. De wereld gewurgd, en opgehangen, en eeuwig wankelend op de vlakke van deze platte tafel waar je je zware hoofd buigt. En bij jou, als je de gezichten ondervraagt, wat zie je anders dan een circulatie van twijgen, een rooster van adertjes, het kleine spoor van een rimpel, de tuil van een zee haren. Alles draait, alles trilt en wat is het oog nog ontdaan van zijn wimpers. Was, was de wimpers, Uccello, was de lijnen, was het trillende spoor van haren en rimpels op de gezichten die aan de doden hangen en die naar je kijken als eieren, en in je monsterlijke handpalm vol maanlicht als een licht van gal, hier is nog steeds het gestrengte spoor van je haren die tevoorschijn komen met hun fijne lijntjes zoals de dromen in je drenkelingenbrein. Van het ene haartje naar het andere, hoeveel geheimen en hoeveel oppervlakken. Maar twee haren het ene naast het andere, Uccello. De ideale lijn van hardnekkige fijne haren, twee keer herhaald. Er zijn rimpels die om de gezichten heen gaan en zich uitstrekken tot in de nek, maar onder het haar zijn er óók rimpels, Uccello. En je kan ook helemaal om dit ei heen gaan dat iets tussen steen en ster in is, en dat als enige de dubbele animatie der ogen heeft.

Toen je twee vrienden van je en jezelf op een goed bereid doek schilderde, liet jij een schaduw op het doek vallen als van een vreemd katoen, waarin ik jouw spijt en jouw verdriet, Paolo Uccello, kan onderscheiden, slecht belicht. Rimpels, Paolo Uccello, dat zijn veters, maar de haren zijn tongen. In een van je schilderijen, Paolo Uccello, zag ik het licht van een tong in de fosforische schaduw van de tanden. Het is via de tong dat je aansluiting vindt bij de levende uitdrukking in levenloze doeken. En het is daar doorheen dat ik leef, Uccello helemaal opgezwollen in je baard, die je mij van tevoren begrijpelijk had gemaakt en gedefinieerd. Gezegend ben jij, jij die de rotsige, aardse voorliefde voor het diepzinnige had. Je leefde in dat idee als in een bezielde gif. En in de kringen van dat idee draai je eeuwig om en ik achtervolg je op de tast met als leidraad het licht van die tong die me vanuit de diepte van een wonderbaarlijke mond roept. De aardse, rotsige voorliefde voor diepzinnigheid: mij ontbreekt het in elke hoedanigheid aan aarde. Voorzag je echt dat ik met open mond in deze lage wereld zou neerstrijken en met een eeuwig verbaasde geest. Voorzag jij al deze kreten in alle betekenissen van de wereld en van de taal, als een radeloos afgewikkelde draad. Het grote geduld van de rimpels is wat je heeft gered van een vroegtijdige dood. Want ik weet dat je geboren bent met een geest die even hol is als de mijne, maar je kon die op minder dan het spoor en de geboorte van een wimper fixeren. Op de breedte van een haar eraf balanceer je bij een afschrikwekkende afgrond en toch blijf je er voor altijd van verwijderd.

Maar ik zegen ook, Uccello, jongentje, vogeltje, afgescheurd lichtje, ik zegen jouw stilte die zo goed is geaard. Afgezien van die lijnen die je als berichtengebladerte van je hoofd afduwt, blijft er van jou enkel de stilte en het geheim van je gesloten kleed. Twee of drie tekens in de lucht, welke man beweert er meer te leven te hebben dan deze drie tekens, en aan wie zou men tijdens de lange uren dat ze duren meer durven vragen dan de stilte die eraan voorafgaat of die er op volgt. Ik voel hoe elke steen van de wereld en de fosfor van de uitgestrektheid die mijn passage teweegbrengt, een weg doorheen mij vindt. Dat vormt de woorden met een zwarte lettergreep in de weigrond van mijn hersenen. Jij, Uccello, leert om niet meer dan een lijn te zijn, en het hogere verdiep van een geheim.

De vloed, de walging, deze riemen, hier is het dat het Vuur begint. Het vuur der tongen. Het vuur in een weefsel tongdraaiingen, in de weerschijn van de aarde die zich opent als een buik in barensnood, met ingewanden van honing en suiker. Met al zijn obscene wonden gaapt deze zachte buik, maar het vuur giert er overheen met vurige draaitongen die op hun puntje zuchten als van dorst. Dit verwrongen vuur als wolken in helder water, met het licht ernaast dat een regel trekt en wimpers tekent. En de aarde aan alle kanten open gehaald toont dorre geheimen. Geheimen zoals oppervlakken. De aarde en haar zenuwen, en haar prehistorische eenzaamheid, de aarde in haar primitieve geologie, waar delen van de wereld worden blootgelegd in een schaduw zo zwart als steenkool. – De aarde is moeder onder het ijs van het vuur. Zie het vuur in de Drie Stralen⁶, met de bekroning van zijn manen waarin de ogen wemelen. Myriaden van duizendpotige ogen. Het brandend verkrampte centrum van dit vuur is als het slijtpunt van de donder aan de kim van het firmament. Het witte midden van de stuiptrekkingen. De absolute schittering in de schermutseling van de kracht. Het ontstellende punt van de kracht die uitbreekt in geheel blauw tumult.

De Drie Stralen vormen een waaier waarvan de takken steil naar beneden vallen en convergeren naar hetzelfde centrum. Dit centrum is een melkachtige schijf bedekt met een eclipsenspiraal.

De schaduw van de eclips vormt een muur op het zigzaggen van het hemelse hoge metselwerk.

Maar boven de hemel is er het Dubbelpaard. De evocatie van het Paard baadt in het licht van de kracht, tegen de fond van een versleten muur en tot op de draad gekneld. De draad van zijn dubbele schof. En in hem is de eerste van de twee veel vreemder dan de andere. Hij is het die de schittering verzamelt waarvan de tweede alleen de zware schaduw is.

Lager nog dan de schaduw van de muur maken het hoofd en de borst van het paard een schaduw, alsof al het water in de wereld de opening van een put oplicht.

De open waaier domineert een piramide van toppen, een groots concert van pieken. Het idee van een woestijn zweeft over die toppen, en daarop vlot een in verval geraakte ster, gruwelijk, onbegrijpelijk opgehangen. Opgeschort zoals het goede in de mens, of het kwaad in de handel van mens tot mens, of de dood in het leven. Wentelkracht der sterren.

Maar achter dit visioen van het absolute, achter dit systeem van planten, sterren, tot op het bot afgesneden terreinen, achter dit vurige vlokken van kiemen, deze onderzoeksgeometrie, dit wentelsysteem van pieken, achter dit ploegijzer dat in de geest is geplant en deze geest die zijn vezels afgeeft, haar sedimenten ontdekt, achter deze hand van de mens die uiteindelijk zijn harde duim afdrukt en zijn betasten tekent, achter deze mengeling van manipulatie en hersens, en deze putten in alle zintuigen van de ziel, deze grotten in de werkelijkheid,

---

⁶ Bedoeld zijn wellicht de drie 'Primodiale Stralen' uit de theosofie: de Straal van het de Wil of de Macht, de Straal van de Liefde/Wijsheid en Straal van de Actieve Intelligentie. De hele tekst evocert de hemelse Stad zoals die in de Joodse mystiek als visioen, als de mystieke unie met g*d fungeert (noot vert.)

staat de Stad met zijn getraliede muren, de immens hoge Stad, die net niet te veel van de hele hemel heeft om er een plafond van te maken waar planten in tegengestelde richting groeien en met de snelheid van de vergooiden sterren.

Een stad van grotten en muren die boven de absolute afgrond haar volle bogen en kelders uitsteekt als bruggen.

In de holte van de bogen, in de boog van de bruggen wil je de holte van een bovenmatig grote schouder invoegen, een schouder waaruit het bloed wijkt. Om je lichaam te laten rusten, om je hoofd te plaatsen waar de dromen krioelen, op de boord van deze reusachtige kroonlijsten waarboven het firmament zich verheft.

Want een Bijbelse hemel is er met witte wolken overheen. Maar de zachte dreiging van die wolken. Maar de stormen. En die Sinaï waarvan ze de vlammen doorlaten. Maar de gedragen schaduw van de aarde, en het gedempte, kalkachtige licht. Maar die schaduw in de vorm van een geit eindelijk, en die bok! En de Sabbat der Constellaties.

Een schreeuw om het allemaal te vatten en een taal¹) om mij aan op te hangen.

Al deze getijden beginnen bij mij.

Toon mij de insteek van de aarde, het scharnier van mijn geest, het vreselijke begin van mijn nagels. Een blok, een groot vals blok scheidt mij van mijn leugens. En dat blok is van eender welke kleur die men wil.

De wereld kwijlt daar als de zee op de rotsen, en ik met de getijden van de liefde.

Honden, zijn jullie klaar met het rollen van die kiezelstenen op mijn ziel? Ik. Ik. Draai de bladzijde om van het gruis. Ook ik hoop op het hemelse grind en het strand dat zonder randen is. Dit vuur moet met mij beginnen. Dat vuur en die tongen, en de grotten van mijn dracht. Moge de blokken ijs terugkomen en stranden onder mijn tanden. Ik heb een dikke schedel, maar mijn ziel is glad, mijn hart van gestrande materie. Ik heb geen meteoren, mij is afwezigheid van vlamme balgen. Ik zoek in mijn slokdarm naar namen, en als van de dingen de trillende wimper. De geur van het niets, een zweem van het absurde, de mest van geheel de dood... Het lichte en verdunde lichaamsvocht. Ik ook wacht gewoon op de wind. Of het nu liefde of ellende heet, het kan bij mij slechts aarden op een strand van botten.

Hij zegt mij te zien met een grote obsessie voor het geslacht. Maar van een geslacht dat gespannen is en geblazen wordt als een object. Een voorwerp van metaal en kokende lava, vol met wortels, twijgen genomen door de lucht.

De opmerkelijke rust van een geslacht gevuld door zoveel roest. Al die ijzers die in elke zin lucht verzamelen.

En, bovenop een vurige opstoot, een dun, knoestig gras dat wortel schiet in deze schrale grond. En het groeit met de zwaartekracht van mieren, een mierenachtig gebladerte dat steeds dieper in de grond graaft. Het groeit en het graaft in dit gebladerte zo ondraaglijk zwart, en terwijl het graaft lijkt het alsof de grond wegtrekt, dat het ideale middelpunt van alles zich verzamelt rond een steeds dunner wordend punt.

Maar al dat beven in een lichaam met al zijn organen, de benen, de armen die spelen met hun automatisch ageren, en daaromheen de rotondes van het kruis dat het goed gefixeerde geslacht omringt. Naar deze organen waarvan de seksualiteit toeneemt, waarin de eeuwige seksualiteit het haalt, wordt een hele reeks pijlen van buitenaf op het schilderij gericht. Net als in de vertakkingen van mijn geest is er die barrière van een lichaam, van een geslacht dat er is, als een gescheurde bladzijde, als een onwortelde brok vlees, als de opening van een klaarte, van bliksem op de gladde wanden van het firmament.

Maar elders is er dan deze vrouw van achteren gezien, een goede vertegenwoordiging van het conventionele silhouet van de heks.

Maar haar gewicht ligt buiten de conventies en formules. Zij ontplooit zich als een soort wilde vogel in de duisternis die ze om zich heen verzamelt, en waarvan ze een soort dikke vacht maakt.

Het rimpelen van de mantel is zo'n sterk teken dat de eenvoudige beroering ervan genoeg is om de heks en de nacht waarin ze zich ontvouwt, aan te duiden. De nacht toont zich in reliëf en in de diepte, en juist in het perspectief dat uitgaat van het oog, wordt een prachtig kaartspel verspreid dat als het ware boven het water zweeft. Het licht van de diepten klampt zich vast aan de hoek van de kaarten. En een abnormale overvloed aan klavers vlot er op als de vleugels van zwarte insecten.

De oppervlakten zijn niet vast genoeg om elk idee van vallen te beletten. Ze zijn als het eerste trapje van een ideale val, waarvan het schilderij zelf de bodem verborgen houdt.

Er is een draaikolk waarvan de draaiing nauwelijks aan de duisternis kan ontsnappen, een venijnige afdaling die in een soort nacht wordt opgenomen.

En als om deze draaikolk, deze ronddraaiende honger in zijn volle betekenis te laten gelden, is hier een mond die zich uitstrekt en zich opent, die zich lijkt te richten op het bereiken van de vier horizonten. Een mond als een levenszegel om de duisternis en de val aan te bevelen, om een stralend cachet te geven aan het vertigo dat alles naar beneden afvoert.

De opmars van de krioelende nacht met zijn gevolg van riolen. Dat is waar dit schilderij is geplaatst, op het punt van de uitstoot der afvoeren.

Een fluisterwind beroert al deze verloren larven die de nacht in zijn glinsterbeelden zamelt. We voelen er een verbrijzeling van sluisen, een soort vreselijke vulkaanschok waaraan het daglicht is ontkoppeld. En uit deze schok, en uit deze verscheuring van twee principes, ontstaan alle krachtige beelden, in een stuwkracht die heviger is dan een vloedgolf.

Zit er zoveel in dit schilderij?

Dit heeft de kracht van een vaste droom, zo hard als de schelp van een insect en vol met poten die alle richtingen van de hemel uit draaien.

En als in reliëf op de stuiptrekking van het ondiepe, op die alliantie van het energetische licht met alle metalen van de nacht, als het ikoon zelve van de erotiek der duisternis, staat daar het volumineuze en obscene silhouet van de Persoonlijke Automaat.

Een hele hoop en een grote scheet.

Hij is opgehangen aan draden waarvan alleen de contacten klaar zijn, en het is de pulsatie van de atmosfeer die de rest van het lichaam bezielt. Hij oogst de nacht om hem heen als een weide, als een plantage van zwarte twijgen.

Hier is de tegenstelling het geheim, die is als de voortgang van een scalpel.

Die is opgehangen aan de draad van het scheermes, in het domein tegengesteld aan de zielen.

Maar laat ons het blad omdraaien.

Een verdieping hoger is er het hoofd. Met een groene explosie van mijngas, als een kolossale lucifer, die de lucht sabelt en scheurt op de plaats waar het hoofd niet is.

Ik vind mijzelf weer precies zoals ik mij zie in de spiegels van de wereld, als gelijkend op een huis of een tafel, omdat de gelijkenis altijd elders is.

Als we achter de muur konden komen, wat een verscheuring zouden we zien, wat een zootje van aderen. Een stapel lege kadavers.

En het geheel, verheven als een garnalenschotel.

Ziehier tot welk een lijnvoering al die geest ons heeft gebracht.

De foute bel gaat over, overigens, want met welk oog bekijk ik niet het geslacht, waarvan de appetijt mij niet ontvallen is.

Na zoveel afleidingen en mislukkingen, na al die uitgestalde lijken, na de waarschuwingen van de zwarte klavers, na de peilingen van de heksen, na die kreet uit de mond in de bodemloze val, na het mij bezeren aan de muren, na de wervelwind van sterren, het geklooi van wortels en haren, walg ik er nog niet genoeg van dat heel de ervaring mij afstoot.

De muur doorspekt van ervaring doet niets af aan mijn essentiële voorliefde.

Tegen de schreeuw van revoluties en stormen, bij deze verplettering van mijn brein, in deze afgrond van verlangens en vragen, ondanks al die problemen, die angsten, hou ik in de meest kostbare uithoek van mijn hoofd deze obsessie met het geslacht levend die mij versteent en mij het bloed eruit sleurt.

Mijn bloed mag van ijzer en glibberig zijn, vol van moerassen, ik mag met plagen geslagen worden

Moge mijn bloed ijzer en glibberig zijn, mijn bloed vol moerassen, moge ik geslagen worden met plagen, met ontberingen, gecontamineerd, bestormd door desintegratie en verschrikkingen, zolang het zachte armatuur van het ijzeren geslacht maar blijft bestaan. Ik bouw het op uit ijzer, ik vul het met honing, en het is altijd hetzelfde geslacht pal op de dorre heuveltop. Het is het geslacht waar de stortregens samenkomen, waar de dorst in wegzinkt.

Vol van woede, en zonder sereniteit of vergeving, worden mijn stortvloed groter en groter en zij verzinken, en ik voeg er bedreigingen aan toe, en de verduringen van de sterren en het firmament.

Dit schilderij is als een ruwe wereld, een naakte wereld, vol vezels en riemen, waar de irriterende kracht van een vuur het innerlijke firmament verscheurt, een verscheuren van de intelligentie, waar de expansie van de oorspronkelijke krachten, waar staten die niet kunnen worden genoemd in hun zuiverste, hun minst verdachte uitdrukking verschijnen van echte legeringen.

Het is het solferachtige leven van het bewustzijn dat aan het licht komt met zijn lichtpunten en sterren, zijn dichtheden, zijn firmament,

met de levendigheid van puur verlangen,
met zijn oproep tot een voortdurende dood nabij het herrijzenismembraan.

Het lichaam van de vrouw is daar, in een obscene vertoning ervan; in een beendergestel van hout. Onbeweeglijk en gesloten hout. Hout van een geïrriteerd verlangen dat zijn ergernis bevriest in een chirurgische en droge naaktheid. Eerst de billen, en dan naar achteren toe het grote en massieve achterwerk dat er is als het achterstel van een beest, waar het hoofd niet meer belang heeft nog dan een vezel. Het hoofd is er als het idee van een hoofd, als de uitdrukking van een verwaarloosbaar en vergeten element.

En rechts en onderaan, op de achtergrond, bij de voorraad, als het uiterste punt van het teken van het kruis.

Moet ik de rest van het schilderij beschrijven?

Het lijkt me dat louter het verschijnen van dit lichaam het situeert. Op dit secce vlak, plat op het oppervlak, is er alle diepte van een ideaal perspectief dat alleen in gedachten bestaat. Er is, als een gelaatstrek, het striemen van een schicht die tot in de aarde zelf is doorgetrokken, en kaarten walsen er omheen.

Boven, onder, de Profetes, de Heks, als een soort engel, een zachtaardige draak, met haar figuur verdraaid. Alle slakken van de geest eten van haar abstracte gezicht op en keren zich om als een gevlochten touw.

Een veelvoud aan harten, een veelvoud aan klaveren, evenveel tekens, evenveel oproepen.

Heb ik een jas, heb ik een jurk?

Op een kerkernacht ontplooit een donkerte vol inkt zijn slecht gecementeerde muren.

Ik wou haar laten glinsteren met bloemen, met kleine vulkanen die aan de oksels haakten, en vooral die bittere amandellava die in het midden van haar gespannen lichaam zat.

Er was ook een wenkbrauwengalerij waar de hele hemel onderdoor ging, een ware lucht van verkrachting, van ontvoering, lava, storm, van woede, kortom, een absoluut theologische hemel. Een hemel als een gespannen boog, als de trompet van de afgrond, als een gifbeker gedronken in een droom, een hemel die in alle flesjes van de dood zit, de hemel van Héloïse bovenop Abélard, een hemel van suïcidale geliefden, een hemel die alle razernij van de liefde had.

Het was een hemel van protesterende zonde, een zonde gevangen in de biechtstoel, het soort zonde dat het geweten van de priesters belast, een ware theologale zonde.

En ik hield van haar.

Ze was dienstmeisje in een taverne van Hoffmann, maar een sjofele, slecht gewassen, korzelige meid. Ze gaf de borden aan, maakte de bedden leeg, de kamers schoon, schudde de hemelbedden op en kleepte zich uit voor haar dakraam, zoals alle dienstmeisjes in alle verhalen van Hoffmann.

Ik sliep in een armzalig bed waarvan de matras zich elke nacht opstak, zich opkrulde tegen de opmars der ratten die de afvoer van slechte dromen verslonden, en die zich bij zonsopgang weer uitvlakte. Mijn lakens roken naar tabak en het lijkenhuis, en de heerlijke, misselijkmakende geur die onze lichamen bedekten wanneer we die poogden te ruiken. Kortom, het waren echt de lakens van verliefde studenten.

Ik blokte op een dikke, drammerige thesis over de aborteringen van de humane geest op de verduurde drempels van de ziel die een mensenbrein niet kan bereiken.

Maar het idee van de meid hield mij meer bezig dan alle spookbeelden van het buitenmatige nominalisme der dingen.

Ik kon haar zien aan de hemel, door de gebarsten ramen van mijn kamer, langs haar eigen wenkbrauwen, in de ogen van al mijn vroegere minnaressen en in het gele haar van mijn moeder.

Wij, op oudejaarsavond. Het onweer was aan het donderen, de bliksem deed het, de regen kwam op gang, de dromencocons blèrden, de kikkers kwaakten in alle vijvers, kortom, de nacht deed zijn werk.

Nu moest ik een manier vinden om in het reine te komen met de werkelijkheid... In het reine te komen met de duistere resonantie der dingen was onvoldoende, bijvoorbeeld om vulkanen te horen spreken, of om het voorwerp van mijn liefde te kleden met alle charmes van een geanticipeerd overspel, bijvoorbeeld, of met alle rotzooi, alle verschrikkingen, scatologieën, misdaden, misleidingen die verbonden zijn met het idee van de liefde; ik moest eenvoudigweg een manier vinden om haar direct te bereiken, dat wil zeggen om voor alles met haar te praten.

Plots ging het raam open. In een hoek van mijn kamer zag ik een enorm damesspel waarop de weerschijn van een veelheid aan onzichtbare lampen neerviel. Lijfloze hoofden maakten rondes, botsten tegen elkaar aan en vielen als pinnen. Er was een immens houten paard, een koningin onder de morfine, een toren van liefde, een eeuw die nog komen moest. De handen van Hoffmann duwden de pionnen voort, en elke pion zei: ZOEK HAAR DAAR NIET. En in de lucht zag je gevleugelde engelen

met vernikkelde voeten. Dus ik hield op met uit het raam staren en te hopen mijn geliefde dienstmeid te zien...

Toen voelde ik voeten die de kristallen der planeten hadden verbrijzeld, precies in de kamer boven mij. Vurige zuchten doorboorden de vloer, en ik hoorde iets lieflijks verpletterd worden.

Op dat moment begonnen alle borden van de aarde te tuimelen en gingen de klanten van alle restaurants ter wereld op jacht naar Hoffmanns kleine dienstmeid; en we zagen de meid lopen als een verdomde vrouw, en toen passeerde Pierre Mac Orlan, de absurde laarzenventer met een kruiwagen langs de weg. Na hem kwam Hoffmann met een paraplu, toen Achim d' Arnim, en Lewis aan de overkant. Ten slotte ging de aarde open en verscheen Gerard de Nerval.

Hij was groter dan alle anderen. En er was ook een klein mannetje en dat was ik.

– Maar merk op : u droomt niet, zei Gérard de Nerval tegen mij, en hier is trouwens kanunnik Lewis die er alles van weet: Lewis, zou je het tegendeel durven beweren?

– Neen, bij alle bebaarde geslachten.

Ze zijn dom, dacht ik, het is de moeite niet waard om als een groot auteur bekend te staan.

– Zie je, vertelde mij Gérard de Nerval, dit alles heeft een verband. Je maakt er salade van, je eet het in olie, je schilt het zonder aarzelen, die meid is mijn vrouw.

Hij kent zelfs niet het gewicht van de woorden, dacht ik.

De prijs, sorry, de prijs van de woorden, fluisterde mijn brein, dat het ook kende.

-Zwijg, brein van mij, beval ik het, jij bent nog niet *gevensterd* genoeg.

Hoffmann zegt me:

– LATEN WE TER ZAKE KOMEN.

En ik :

– Ik weet niet hoe ik met haar tot een gesprek kan komen, ik durf niet.

– Maar je hoeft niet eens te durven, antwoordde Lewis. Je komt er OVERDWARS toe.

– Overdwars, maar waarop?" antwoordde ik. Want op dit moment is zij het die dwars door mij gaat.

Maar omdat ze je vertellen dat de liefde schuin is, dat het leven schuin is, dat de gedachte schuin is, en dat alles schuin is. JE KRIJGT HET ALS JE ER NIET AAN DENKT.

Luister eens., daar boven. Hoor je de samenzwering daar niet van de bruggen der weekheid, de bijeenkomst van een hoop onzegbare plasticiteit?

Ik kon mijn voorhoofd voelen knallen.

Uiteindelijk begreep ik dat het haar borsten waren, en ik begreep dat ze samenkwamen, en ik begreep dat al deze verzuchtingen uit de borst van mijn dienstmeisje werden uitgeademd. Ik begreep ook dat ze op de vloer boven mij lag om dichterbij mij te kunnen zijn.

De regen bleef vallen.

Er klonken liedjes in de straat van een vreselijke stupiditeit:

*Wat is het goed bij haar te zijn
en vogelmuur te slikken (bis)
Want wij zijn vogels (m. mv.)
Want wij zijn vogels (v. mv.)
Wat is het goed bij haar te zijn
Van Columbella op 't balkon
Al haar okselwater in een kom
Is het moment niet waard
Dat zij aan het rillen gaat.*

Stomme varkens, schreeuwde ik, terwijl ik opstond, jullie bezoedelen de geest van de liefde.

De straat was leeg. Alleen de maan ging door met haar watergefluister.

Wat is de beste snuisterij, wat is het mooiste juweel, ywat is de meest pittige amandel?

Bij dat visioen glimlach ik. Zie je wel, het is niet de duivel, zegt ze mij.

Neen, het was de duivel niet, mijn kleine meid was in mijn armen.

– 't is al zolang, al zolang, zegt ze mij, dat ik naar jou verlang.

En dat was de brug van de grote nacht. De maan kwam op in de lucht, Hoffmann ging naar beneden in zijn kelder, alle klanten gingen terug naar hun restaurant, er was alleen nog maar liefde: Héloïse met de mantel, Abélard met de tiara, Cleopatra met haar aspic, alle tongen van de schaduw, alle sterren van de waan.

Het was liefde als de zee, als de zonde, als leven, als dood.

Liefde onder de bogen, liefde aan het zwembad, liefde in bed, liefde als klimop, liefde als springtij.

Liefde zo groot als de sprookjes, liefde als een schilderij, liefde als alles wat er is.

En dit alles in zo'n kleine vrouw, in zo'n mummiehart, in zo'n beperkt denken, maar het mijne *dacht* voor twee.

In de diepte van een peilloze dronkenschap wordt de duizelende schilder soms gegrepen door een plotse wanhoop. Maar de nacht was mooier dan wat dan ook. Alle studenten keerden terug naar hun kamers, de schilder naar zijn cipressen. Een licht van het einde der tijden viel geleidelijk aan over geheel mijn denken.

Al snel was er niets anders meer dan een enorme berg van ijs waaraan een bos blonde haren bengelden.

Bilboquet

EXTASE

Zilveren sintels, vuurkolenkroes
Met van zijn intieme macht de muziek
Geledigde vuurgloed, verlost, schors
Die doende haar werelden lost

Uitputtend onderzoek van het ik
Penetratie die zich te buiten gaat
Ha! de ijsbrandstapel op, samen
Met het brein dat het heeft bedacht.

De oude onpeilbare queeste
Extravaseert in genot
Voelbare zinnelijkheden, extase
In waarachtig zingend kristal.

O inktenmuziek, muziek
Muziek van bedolven kolen
Zacht, wegend, die ons verlost
Met zijn fosforgeheimen.

EXTASE

Argentin brasier, braise creusée
Avec la musique de son intime force
Braise évidée, délivrée, écorce
Occupée à livrer ses mondes.

Recherche épuisante du moi
Pénétration qui se dépasse
Ah! joindre le bûcher de glace
Avec l'esprit qui le pensa.

La vieille poursuite insondable
En jouissance s'extravase
Sensualités sensibles, extase
Aux cristaux chantants véritables.

Ô musique d'encre, musique
Musique des charbons enterrés
Douce, pesante qui nous délivre
Avec ses phosphores secrets.

ARTAUD 1956, p.191

KLANKRUITEN

Klankruiten waarop de sterren pivoteren
glazen waarop de hersens koken,
de hemel die wemelt van ontucht,
verslindt het naakte van sterren

bizarre melk die zwaar zwermt
in de diepte van het firmament;
een slak stijgt en verstoort
de kalmte van wolken.

Zoete woede, de hele hemel
stort op ons neer als een wolk
een woelen van wilde vleugels
een waterval obsceniteiten.

VITRES DE SON

Vitres de son où virent les astres,
verres où cuisent les cerveaux,
le ciel fourmillant d'impudeurs
dévore la nudité des astres

Un lait bizarre et véhément
fourmille au fond du firmament;
un escargot monte et dérange
la placidité de nuages.

Délices et rages, le ciel entier
lance sur nous comme un nuage
un tourbillon d'ailes sauvages
torrentielles d'obscénités.

DE STRAAT

De seksuele straat leeft op
langs de ongepaste gevels,
de cafés, waar misdaad kwettert,
ontwortelen de lanen.

In de zakken branden sexehanden
en de buiken drinken langs onder;
alle gedachten laten het klinken,
en de koppen minder dan de gaten.

LA RUE

La rue sexuelle s'anime
le long de faces mal venues,
les cafés pepiant de crimes
deracinent les avenues.

Des mains de sexe brûlent les poches
et les ventres bouent par-dessous;
toutes les pensees s'entrechoquent,
et les tetes moins que les trous.

ARTAUD 1956, p.226

TEKSTBRONNEN

ARTAUD 1956: Artaud, Antonin, *Oeuvres Completes Tome I*, Gallimard, Paris 1956

Bibliothèque numérique romande: <https://ebooks-bnr.com/artaud-antonin-poemes/>

NOTEN

ⁱ voor de Eerste gedichten volg ik de tekst van de [digitale BNR-uitgave](#)